

IZ POROČILA GLAVNEGA DIREKTORJA PODJETJA STANKA KRUMPAKA O POSLOVANJU V PRETEKLEM LETU

## Organizacija združenega dela IMP je celota!

Pravzaprav je že skoraj nekoliko pozno za poročilo o poslovanju našega podjetja v lanskem letu. Toda nič zato, saj smo še v marcu in aprilu popolnjevali že lansko leto zastavljeno delo. Po drugi strani pa nam ta časovna odmaknjenost omogoča osredotočenost pozornosti na zahtevnejše in bistvene dogodke. Svoja izvajanja bom temeljil na dogodkih, ki so bili tipični za celotno podjetje; kajti problematiko svojih delovnih sredstev ste v potankostih že tako obravnavali ali na sejah samoupravnih organov ali na zboru delovne skupnosti naše TOZD.

Osrednji dogodek lanskega leta je prav gotovo podpis samoupravnega sporazuma o združevanju v IMP, ki je bil 19. julija. To je bilo prvo zaokroženje pri uvajanju ustavnih dopolnil, ki smo ga v našem podjetju sprožili v zgodnji jeseni 1972. leta. V tem času smo opravili veliko delo. Obravnava na zborih delovnih skupnosti je pokazala, da obstaja veliko zanimanje za prilagajanje notranje samoupravne ureditve ustavnim spremembam. Po drugi strani pa z zadovoljstvom ugotavljam, da je večina delavcev dobro seznanjena z bistvenimi elementi temeljnih organizacij združenega dela. In prav to je omogočilo vsebinsko izčrpno obravnavo na zborih delovnih skupnosti, delavskih svetih in znotraj družbenopolitičnih organizacij.

Podpis sporazuma o združitvi kot prvo zaokroženje pa je postavil pred nas nalogo sprejeti še druge samoupravne akte (kot so statuti podjetja in TOZD, samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih v združenem delu, samoupravni sporazum o razporejanju dohodka in delitvi osebnih dohodkov) in seveda izvedbo volitev ter konstituiranje novih samoupravnih organov, kot posredne oblike izvajanja samoupravnega proizvodnega odnosa. Nepsredna in temeljna oblika in zveza za uresničevanje naših pravic in dolžnosti pa je postal zbor delovne skupnosti. To torej pomeni nadaljnje poglobljanje socialističnih družbenih proizvodnih od-

nosov. In s tem smo si začrtali nadaljnjo pot razvoja, ko smo prav vse zaposlene v TOZD približali ravni odločanja. Tako je vzpostavljena možnost in dolžnost, da bo lahko vsak v procesu ustvarjanja vrednosti združenega dela kar največ prispeval, najbolj neposredno sodeloval in odločal.

Polg odnosov, ki smo si jih opredelili v združenem delu, smo hkrati postavili tudi nove odnose pri vključevanju v dogajanja v širši družbenopolitični skupnosti: krajevni skupnosti, občini, republiko in vse do zveze. Drugače povedano, vključili smo se v delegatski sistem. Preko delegatov, ki smo jih izvolili, bomo imeli mnogo več možnosti, da

vplivamo na odločitve, ki se sprejemajo v družbenopolitičnih skupnostih. Pogoji za to pa je stalno in vsakodnevno vključevanje našega dela in življenja v tkivo širše družbene skupnosti.

Dejstvo, da smo v lanskem letu imeli osem temeljnih organizacij združenega dela in da sta se v bližnji preteklosti še dve delovni skupnosti izrekli za ustanovitev TOZD (in verjetno proces še ni končan), pa seveda ne pomeni in tudi v prihodnje ne bo pomenilo demagoškega hlastanja, ki ne bi rodilo drugih sadov, kot da bi veliko podjetje razbili na vrsto majhnih. Kriterij odločanja je bil, je in mora biti stremenje za celovitejšim in bolj kakovostnim delom v novi

organizaciji združenega dela, za bolj, zrelim odločanjem, za odločitvami, katerih temelj je najširša raven. Zavedati se moramo, da smo bili in smo še močno, trdno in enotno podjetje, ali pogledano z drugega zornega kota, da smo delovna skupnost, ki ima in ki gradi močno, trdno in enotno željo, misel in voljo. Močni pa bomo toliko (in nič več), kolikor bomo enotni, kolikor bodo naša prizadevanja in snovanja težila k istim ciljem. TOZD se bodo morale med seboj harmonično razvijati. Navzven pa bomo toliko cenjeni, kolikor smo in bomo enotni navznoter.

(Nadaljevanje na 2. strani)



Na gradbišču Štepanjsko naselje naši monterji že izvajajo vse instalacije

# Organizacija združenega dela IMP je celota!

(Nadaljevanje s 1. strani)

Tovariši! Tukaj vam z lepšimi besedami nizam stvari, ki smo jih naredili ali pa, kako si zamišljam, da naj bi bilo in kar bi koristilo nam vsem v največji možni meri. Dejansko dogajanje pa je bolj trdo in neusmiljeno, ki zahteva dinamičnost obnašanja, stalno akcijo. Toda s svojimi dejanji ali tudi z obnašanjem pri zasledovanju samo parcialnih ciljev in nagibov nekaterih naših temeljnih organizacij so odšli nekateri tovariši predaleč. Zato sem prisiljen spregovoriti še nekaj stavkov v tej smeri. Za kaj gre?

Gre za to, da se posamično kaže nevarnost, da bi preživeli podjetniški centralizem zdrsnil samo za eno stopnico niže in tam bi hotele prevzeti oblast v roke tiste sile, ki že tako ali tako imajo najboljšega zaveznika v mojstrski miselnosti. Nekatera vodstva TOZD nena doma ne vidijo več potrebe po enotni koordinaciji, skupnih samoupravnih in političnih pripravah, ne iščejo novih poti sodelovanja znotraj organizacije združenega dela IMP, in se naslanjajo izključno na ozek drog

vodilnih delavcev v temeljni organizaciji. Krhajo se odnosi, navzkrižja vplivajo na uspešnost poslovne politike in lahko dolgoročno hudo škodijo uresničevanju bistva ustavnih sprememb. Te pa so, saj vemo: poglobitev in decentralizacija samoupravljanja in na tej osnovi višja stopnja samoupravne in poslovne integracije.

Tovariši! S povedanim ne mislim zganjati panike. Vsi vemo, da ti pojavi obstajajo v tej ali oni obliki, da tlijo in kažejo prve rogove. Zato je naša dolžnost, da nanje opozorimo in znotraj družbenopolitičnih organizacij vzpodbudimo ponovne ocene o konkretnem uresničevanju ustavnih sprememb. Ni dovolj, če spremenimo samo miselnost. Treba je delati, preživeti in se razvijati. To pomeni, da moramo našo organiziranost razumeti samo kot odraz ustreznega koncepta dela in smo jo sprejeli zato, da bi lahko bolje reševali zadane naloge glede na naše cilje poslovanja. Organizacija združenega dela IMP je celota, ki ni seštevek posameznih TOZD in njihovih nalog, temveč samo organizem svoje vrste v celovitem tkivu združenega dela,

ki ga moramo vsi poznati in razumeti v njegovi celoti, tako kakor vsak izmed nas zaposlenih pozna funkcijo svoje temeljne organizacije združenega dela.

Dovolite, da se sedaj na kratko dotaknem nekaterih podatkov, s katerimi želim podkrepiti že omenjeno vlogo in družbeni pomen IMP: svojo dejavnost izvajamo tako rekoč na območju celotne Jugoslavije, poleg tega pa še v Zvezni republiki Nemčiji, Nemški demokratični republiki in Avstriji. Številčno spadamo med največja slovenska proizvodna podjetja, v Jugoslaviji pa smo največji v dejavnosti notranjih instalacij. Povprečno število zaposlenih 3.177 delavcev in 471 vajencev (skupaj torej 3.648 zaposlenih) je ustvarilo za 72,5 milijarde celotnega dohodka, 28 milijard dohodka, za sklade je ustvarilo 10 milijard. To pomeni, da znašajo neto naložbe v osnovne in obratne namene 8 milijard, v dveh zaporednih letih pa kar 15 milijard, da moramo za širše družbene namene oddvojiti 1,9 milijarde, ali v zadnjih dveh letih praktično 3 milijarde dinarjev. In ne nazadnje, da smo v zadnjih dveh letih namenili za delavce (v obliki počitniških domov, stanovanjskih posojil in drugih oblik skupne porabe) 3 milijarde din. Vse to vam pripovedujem, da si osvežimo spomin in da se hkrati zares zavemo, da v tej družbi nekaj predstavljamo, da ona od nas pričakuje tudi v prihodnje vso resnost pri upravljanju družbenega premoženja; da moramo biti sposobni svoja osebna vprašanja reševati na družbeni način in s tem videti pomen teh težav za skupnost in pomen skupnosti pri njihovem reševanju. Tak način pa je seveda daleč od sprejemanja vseh posamičnih hotenj zaplotniških ambicij.

Toda vse le ni tako rožnato kot bi izgledalo iz prednjih številčk. Ob tej priliki

želim opozoriti predvsem na dve strani, najprej na število izgubljenih ur na zaposlenega, ki znaša v poprečju praktično dva polna delovna meseca. S tem v zvezi je pač tisto, najbolj žgoče dejstvo, da imamo na račun bolniških toliko izostankov kot na račun letnih dopustov. To pa je odločno preveč. Druga stvar pa je delovna disciplina, ki je pridobila z novimi odnosi v združenem delu poudarjen pomen. Še vedno je precej takih, ki skušajo živeti tudi na račun dela drugih: ko gre za delo, jih ni, ko gre za delitev pa so seveda v prvih vrstah in med najbolj glasnimi. Izgleda, da sami ne dojamejo sistema odgovornosti, ki je vzpostavljen z novo ustavo in ki ne dopušča, da bi kdo lahko računal na neke privilegije iz preteklosti. In verjetno moramo prav v teh dveh dejavnostih (visoka izguba ur in slaba delovna disciplina) iskati vzrok za slabše rezultate produktivnosti dela v IMP, ki kažejo za leto 1973 celo padec delovnih rezultatov na enoto dela (proizvodno uro). Konkretno: z upoštevanjem 14% inflacije na področju gradbeništva in z rastjo celotnega dohodka IMP za 8% dobimo negativno razliko 6%, ki je hkrati odraz padca produktivnosti dela. Osebnih dohodki pa so rasli hitreje od rasti produktivnosti dela za 22%. Tovariši, to so resne stvari, ki jih moramo energično in kar najhitreje odpraviti.

Sicer bomo posledice občutili najprej mi sami, kajti neizpolnitev planskih nalog za letošnje leto takoj povzroči omejitve in padec osebnega standarda vsakega posameznika. Zato apeliram na vse prisotne, da v svojih temeljnih organizacijah sprožijo kar najhitreje akcijo za poostreitev delovne discipline. Kdor ni razčistil svojega odnosa do dela in do delovne skupnosti kot celote in njegovih ciljev, takemu ne moremo dovoliti, da bi kalil

medsebojne odnose in nam kvaril delovno vzdušje. Demokratski pristop k reševanju problemov zahteva polno angažiranost vseh udeležencev v gospodarjenju in sprotno reševanje postavljanih nalog brez izsiljevanja.

Kot drugo moramo v letošnjem letu radikalno zmanjšati na račun izostankov bolniške, ki počasi dobivajo že kronično podoben „zabušavanja“. Skorajda nemogoče je, da bi bil delovni kolektiv, katerega povprečna starost znaša 30 let, nagnjen k boleznim v toliko meri. Po drugi strani pa je izostajanje z dela zaradi namišljenih bolezni skrajno netovariško do kolegov delavcev. Zato tudi nastop dvojna škoda: moralna in materialna.

Kot tretji problem, h kateremu moramo letos pristopiti z vso resnostjo (čeprav prav nanj opozarjam že leto nazaj, vendar brez uspeha) in z angažiranjem vseh samoupravnih in političnih struktur v podjetju, je inovacijska dejavnost. Inventivna dejavnost mora postati del našega vsakodnevnega gospodarskega aktivnosti. Predvsem v smislu odpravljanja industrijske slepote, zavisti in ležernosti. Ustvarjati moramo začelne odnose, da bo čim več ljudi razmišljalo o izboljšavah proizvodnje ob upoštevanju tehnoloških norm (rešiti mora biti). Naš cilj mora biti: v proizvodni proces vključevati čim več mislečih ljudi, ne pa pasivnih izvajalcev posameznih operacij. Nobenega dvoma tudi ni, da bo treba začeti povsem z novo: kateri je pravi način spodbude za izumitelje racionalizatorje (verjetno v sedanji, ko dobi avtor članka v Glasniku večji honorar za opis dela racionalizatorja kot sam racionalizator svoj trud).

Na koncu mi dovolite, da se preko vas, tovariši, zahvalim vsem tistim članom kolektiva IMP, ki so tekom leta sedanjega dela izkazali visoko delovno zavest in čustvenost v razreševanju skupnih problemov. Vam želim v prihodnje uspešno delo v okviru tega najvišjega foruma IMP, ki bistveno vpliva na rast in razvoj naše organizacije združenega dela.

IMP – LJUBLJANA  
SPL. SLUŽBA TOZD OVK

## OBJAVA

Odbor za medsebojna razmerja TOZD OVK–OE  
Klima objavlja delovno mesto

### ŠEFA MONTAŽE KLIMATSKIH NAPRAV

Pogoji za zasedbo delovnega mesta so:

- diploma TSS – strojne stroke
- najmanj 3-letne delovne izkušnje na področju projektiranja ali opravljanja podobnega dela na področju montažne dejavnosti
- sposobnost samostojnega vodenja in komuniciranja
- odslužen vojaški rok

IMP GLASNIK izdaja delovna skupnost IMP – Industrijskega montažnega podjetja v Ljubljani. Izhaja mesečno v 4200 izvodih. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Titova 37. Ureja uredniški

odbor: ing. Ernest Blažon, Rudi Bukovec, Anton Krizan (glavni in odgovorni urednik), mg. Miran Mihelčič in Jože Weiss. Tiska: Tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani.

# Novi TOZD: Projektivni biro in Zastopstvo

Primerjava dogodkov iz lanskega poletja, ko so v prvih dneh julija tekle zadnje priprave za podpis „Samoupravnega sporazuma o združitvi v delovno organizacijo IMP“, in letošnjih marčevskih in aprilskih, ko smo se sporazumevali o dopolnitvah omenjenega sporazuma, kaže naslednje: na življenje v smislu ustavnih dopolnil smo se kolikor toliko „navadili“, od tod seveda tudi pojmovanje, da je število TOZD, ki je ustrezalo večrajšnjim razmeram, danes preseženo; da smo tekom lanskoletnih naporov formalno rešili eno proizvodnih odnosov znotraj IMP, ki pa je vendarle že letos zahtevalo konstituiranje dodatnih dveh TOZD; in ne nazadnje, da smo (vsaj zaenkrat) stran od raznih demagoških bližnjic in da nam je najprej pred očmi stremenje za celovitejšim in bolj kakovostnim združenim delom v novi organizacijski obliki. Samo to je realna pot, da čimvečjemu številu zaposlenih približamo proces gospodarjenja.

Torej, če stremimo za takšno orientacijo, ki gospodarjenja ne prepušča samo strokovni službi ali celo posameznikom v strokovnih službah, ampak ga postavlja kot primarno samoupravljalno dolžnost vsakega v delovnem kolektivu, tedaj moramo gospodarjenje jemati kot primarno družbeno-ekonomsko in znotraj tudi politično nalogo. Ni namreč drugega izhoda: samoupravljanje se mora potrjevati v dobrem gospodarjenju in torej v borbi za boljše poslovne rezultate na temelju višje produktivnosti, ob uporabi sodobnih znanj in tehnike ter večji učinkovitosti. To pa seveda pomeni, da morajo s konstituiranjem novih TOZD stopiti z novimi medsebojnimi odnosi v ospredje predvsem strokovnost, znanje in sposobnost. Tako je podana tudi možnost, da gradimo kakovostno drugačen odnos do dela, da jasno prevlada zavest vseh delavcev TOZD, da z delom ne moremo razvijati samoupravnih odnosov, da brez dela ne more biti samoupravnih pravic in samoupravljanja. To je tudi pot za odpravljanje uravnolovke.

Na splošno bodi dovolj; vrni mo se nazaj k IMP. S sprejemom in potrditvijo omenjenih sprememb in dopolnitev sporazuma o združitvi v IMP smo torej „uzakoniili“ (zaenkrat) deset TOZD. Pravno formalno to področje ureja Zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in vpisu v sodni register v svojem 34. členu, ki opredeljuje, katere pogoje je treba analizirati za organiziranje TOZD. Naštetimo jih:

- obstoječe ekonomsko in finančno stanje delovne organizacije kot celote in posameznih njenih delov;
- ugotovitev, kateri deli delovne organizacije pomenijo

delovno celoto in izpolnjujejo druge pogoje za to, da se organizirajo v TOZD;

- določitev delovnih sredstev delovne organizacije, s katerimi bodo upravljali delavci v TOZD;

- ugotovitev terjatev in obveznosti delovne organizacije ter možnosti njihove razdelitve med posamezne TOZD;

- ugotovitev vrednosti investicijskih naložb v posamezne TOZD;

- pogoje za pridobivanje dohodka in dohodek, ki bi ga po teh pogojih mogle doseči posamezne TOZD;

- osnove, na katerih bi bilo mogoče urediti odnose med posameznimi TOZD v sestavi delovne organizacije.

To pa še ni dovolj.

Ko so delavci v Projektivnem biroju in Zastopstvu inozemskih podjetij ugotovili, da so podani pogoji za organiziranje TOZD in sprejeli sklep o njenem organiziranju, so morali o tem obvestiti vse dele IMP, ki so že bili organizirani v TOZD (ali pomenijo delovno celoto), o svoji odločitvi. O tem smo se lahko seznanili na zborih delovnih skupnosti v aprilu. Preprosto povedano, gre za to, da mora pri samoupravnem združevanju v katerokoli delovno organizacijo obstajati skupen interes. Če ga ne bi bilo, potem bi bilo tako združevanje izključno formalne narave in se ne bi moglo ohraniti dalj časa. Temu pa se lahko izognemo s korektno (pomeni: strokovno nepristransko) analizo konkretnega stanja in razvojnih tendenc. Proučitev materialne dokumentacije pa mora dokazati upravičenost posameznih predlogov ali stališč. V tem smislu morajo prevladati dolgoročni interesi združevanja v neko delovno organizacijo.

Kateri so bili ti dolgoročni interesi?

Vprašanje je treba zastaviti tudi zato, ker že našeti pogoji iz 34. člena omenjenega zakona delujejo nekoliko ohlapno in ne

Tabela št. 1:  
Tehnološka povezanost

	Udel.% v real. IMP	% inter. real.	% udel. zaposl. v IMP	Indeks % zaposl. % real.
1969 Projektivni biro Zastopstvo	1,90	32,96	3,01	158
1970 Projektivni biro Zastopstvo	2,49	28,76	2,84	114
1971 Projektivni biro Zastopstvo	1,70	17,92	2,85	168
1972 Projektivni biro Zastopstvo	0,43	3,76	0,52	121
1973 Projektivni biro Zastopstvo	1,81	22,32	2,84	157
	0,76	1,37	0,55	72
	1,56	11,73	2,74	176
	1,99	0,66	0,69	35

jasno s stališča ekonomike. Z naštevanjem bi na zastavljeno vprašanje odgovorili, da dolgoročne interese predstavljajo:

- tehnološka povezanost v IMP, ki je izračunana na temelju razmerja med interno in eksterno realizacijo posamezne TOZD;

- komercialna povezanost, ki se kaže s stališča domačega in inozemskega nabavno-prodajnega trga;

- oblika odgovornosti: ali subsidiarna ali solidarna (ki bistveno povečuje finančno moč vsake TOZD do tretjih oseb, kar je zlasti pomembno za nadaljnji razvoj vsake posamezne TOZD);

- finančna povezanost (glede na skupna vlaganja - združevanje in glede na boljše izkoriščanje obratnih naložb);

- skupne službe in njihova relativno večja učinkovitost;

- raziskovalno-razvojna dejavnost.

Ta šestorica pojavnih oblik samoupravnega proizvodnega odnosa v združenem delu je torej „železni program“, na temelju katerega lahko brez bojazni zremo tudi v prihodnje pri našem delovanju znotraj IMP. Seveda jih ne smemo pojmovati statično; ko se bo pokazala potreba, jih bo treba dopolniti. Zato predstavljajo samo pripomoček pri skupnem dogovarjanju in so stališča do tistih vprašanj in pravic, ki izvirajo iz dela,

ki morajo biti vsklajeno urejena v vseh TOZD in njihovem vsakodnevem življenju.

V nadaljevanju pa si oglejmo rezultate analize dveh izmed gornjih principov dolgoročne povezanosti v IMP: tehnološke povezanosti in komercialne povezanosti. O finančni povezanosti si naj zainteresirani ogledajo „Glasnik“ iz aprila 1974, izredno številko, in sicer poglavje o bilancah posameznih TOZD. Dejavnost skupnih služb je izkazana z vsakoletnimi tabelami plana in analiz. Raziskovalno-razvojna dejavnost pa zahteva za novoustanovljeni TOZD Projektivni biro in Zastopstvo poseben članek. O instituciji oblike odgovornosti pa bi (seveda z ekonomskega vidika) spregovoril kdaj drugič.

Tabela št. 1 nam v koloni relativne udeležbe interne realizacije v realizaciji posamezne enote (% interne realizacije) prikazuje merilo - stopnjo tehnološke povezanosti v IMP. Podatki kažejo, da se dejavnost Projektivnega biroja v petletnem obdobju 1969 - 1973 giblje in razvija relativno počasneje kot so tendence razvoja celega podjetja. To pa ni odraz samo relativno višje stopnje inflacije na področju ostalih dejavnosti podjetja, temveč gre predvsem za fizične pokazatelje: relativne udeležbe zaposlenih v Projektu primer-

janó z vsemi zaposlenimi v IMP. Po drugi strani opazimo vztrajen padec udeležbe interne realizacije Projektivnega biroja v njegovi celotni realizaciji. Ob znanem podatku, da celotna projektivna dejavnost predstavlja cca 3,5 % celotne realizacije podjetja in se v zadnjem letu celo dvigne, lahko sklepamo: druge TOZD so začele v svoji sestavi gojiti projektivno dejavnost, kar je povzročilo relativno počasnejšo rast zaposlenih v Projektivnem biroju, zmanjševanje njegove realizacije znotraj IMP pa gre skoraj v celoti na račun padca interne realizacije. S tem je neposredna tehnološka povezanost do ostalih TOZD oslabilá, relativno in absolutno pa ojačala na eksternem trgu. S tem je tudi podan oziroma izjasnjen koncept zaokrožene delovne skupnosti, ki ima in pridobiva samosvoje zakonitosti poslovnega obnašanja in razvoja.

Izračuni iz tabele št. 1 pokažejo, da zastopniška dejavnost - gledajoč skozi tehnološki pomen - nima neposredne povezave z dejavnostjo podjetja: očitven je padec njene interne realizacije v njeni celotni realizaciji, ali tudi: padec udeležbe njene interne realizacije v celotni realizaciji podjetja. Torej s tega vidika ni nobene ovire za nastanek samostojne TOZD za zastopniško dejavnost.

Komercialna povezanost proučujemo torej s stališča nabave - prodaje v najširšem smislu besede: s stališča Projektivnega biroja so, z nategom projektiranja na pripravo (celotne) tehnične in investicijske dokumentacije na področju poslovnega predmeta in z nadzorom izvajanja podane potencialne možnosti za koristi na ravni celega podjetja. Očitven počasnejši rast inflacije na področju projektiranja nam pokaže zadnja kolona tabele št. 2, ki kaže vztrajno dviganje indeksa oziroma drugače povedano: vedno večjo količino živega dela je treba vlagati za proizvodnjo povprečno enake vrednosti v celotnem podjetju. Tudi ta tabela nas prepriča o nujnosti prehoda na „lastno“ krojenje usode v obliki konstituiranja TOZD, saj vladajo tu povsem druge zakonitosti kot v drugih delih podjetja.

Podobno velja za zastopniško dejavnost: motriti jo moremo z vidika nabave (prodaje) kot oblike absolutne povezanosti na področju poslovanja med našimi TOZD, ali pa z vidika uvoza-izvoza, kar pa ni absolutna povezanost, ker lahko izvajamo to dejavnost tudi preko drugih strokovnih služb znotraj IMP ali pa preko drugih delovnih organizacij. S širšim pojmovanjem nabave-prodaje, kot posredne oblike prenosa tehnologije in kot začetne oblike kooperacijskih odnosov, pa imamo na področju dejavnosti zastopstev nesporno prednost.

JURII ZAVEC

Tabela št. 2:  
Komercialna povezanost

	% int. real. v celotni real. enote	% int. real. enote v int. real. IMP	% real. enote v real. IMP	% zap. enote v št. zap. IMP	Indeks % zaposl/ realiz.
1967 Projektivni biro Zastopstvo	32,96	5,85	1,90	3,01	158
1970 Projektivni biro Zastopstvo	28,76	6,83	2,49	2,84	114
1971 Projektivni biro Zastopstvo	17,92	2,76	1,70	2,85	168
1972 Projektivni biro Zastopstvo	3,76	0,15	0,43	0,52	121
1973 Projektivni biro Zastopstvo	22,32	3,32	1,81	2,84	157
	1,37	0,09	0,76	0,55	72
	11,73	1,52	1,56	2,74	176
	0,66	0,11	1,99	0,69	35

# Delo organov upravljanja in kolektivnih izvršilnih organov

Poročilo obsega delo organov v aprilu in maju. V tem času so se sestali na zborih delavci vseh temeljnih organizacij združenega dela. Na njih so obravnavali in sklepali o sprejemu samoupravnih splošnih aktov, kakor so: samoupravni sporazum o združevanju, statuti in drugi splošni akti. Na dnevnem redu zborov so bila tudi druga važna vprašanja, ki zadevajo posamezne temeljne organizacije, zlasti pa njihova gospodarska problematika.

Zato so se na sejah sestali delavski sveti le nekaterih temeljnih organizacij.

## TOZD ELEKTROMONTAŽA

DS je na seji 22. aprila obravnaval predlog plana investicij, ki ga je načelno sprejel in potrdil, s tem da se predloži v končno potrditev zboru delavcev.

Delavski svet je potrdil tudi dogovor med TOZD OVK, TOZD Elektromontaža in TOZD TEN o predlogu posebne komisije o razdelitvi nepremičnin med posamezne temeljne organizacije. Posamezna zemljišča naj se po tej razdelitvi na novo opremijo z inventurnimi številkami in naj se njih površina knjiži v osnovna sredstva posameznih organizacij. Če kdaj pride do zemljiškooknjižnega vpisa teh zemljišč, naj se zemljišča, ki po sporazumu pripadajo TOZD Elektromontaža, knjižijo v korist te temeljne organizacije.

Preveriti je, na koga je knjižena nepremičnina v Slomškovi ulici.

Za podpisnika družbenega dogovora o osnovni kadrovske politike je bil določen predsednik delavskega sveta Radovan Petje.

Na predlog direktorja TOZD Franca Kumšeta se umakne zahtevek za plačilo obresti od terjatve proti Krajevni skupnosti Ivančna gorica, ker se bodo dela še nadaljevala.

Za razporeditev sredstev za ekonomsko propagando je bil pooblaščen kolegij TOZD, ki naj ob polletju in ob koncu leta poroča, komu so bila sredstva dodeljena.

DS je sprejel še poročilo o delitvi osebnih dohodkov, ki naj se predloži v potrditev zboru delovnih ljudi.

## TOZD TEN

DS je na seji 18. aprila obravnaval in sklepal o planu investicij, o planu letnih dopustov, o odpisu in odprodaji neuporabnih osnovnih sredstev in drobnega inventarja ter o sprejemu družbenega dogovora o temeljnih kadrovske politike.

Plan investicij je obrazložil ing. Viktor Mlakar. Po daljši razpravi je delavski svet investicijski plan za tekoče leto sprejel, s tem, da se sme trošiti le toliko sredstev, kolikor jih je na razpolago, o prioriteti pri naročanju osnovnih sredstev investicij pa odloča strokovni kolegij TOZD.

O planu letnih dopustov je poročal tov. Kržman. Delavski svet je plan soglasno sprejel.

Soglasno je sprejel tudi sklep, da se odpisejo neuporabna osnovna sredstva in drobni inventar, še delno uporabna osnovna sredstva pa se odprodajo.

V nadaljnjem je delavski svet razpravljala o družbenem dogovoru o temeljih kadrovske politike na območju ljubljanskih občin, ki ga je sprejel, za podpisnika dogovora pa določil Jožeta Šubica.

Glede na razpis posojila Ljubljanske banke za varčevalce pri tej banki je DS sprejel sklep, da se odobri Adamu Perku, Francki Osredkar in ing. Viktorju Mlakarju sodelovanje na natečaju za dodelitev posojila.

DS je nato obravnaval še prošnje nekaterih delavcev, odobril Viktorju Cajhnu opravljanje kovinostругarske obrti v prostem času in končno glede regresiranja toplih malic sklenil, da se regresiranje prehrane ponovno prouči in zagotovi regres vsem delavcem TOZD, ki iz kakršnegakoli razloga ne morejo koristiti toplega obroka.

V komisijo za varstvo pri delu je bil izvoljen Franc Šturm.

## TOZD PM KOPER

DS je na seji 26. aprila obravnaval program razvoja TOZD, plan investicij za tekoče leto in poslušal poročilo o rezultatih poskusne inventure ter pregledu izvršitve plana realizacije za tekoče leto.

O programu razvoja je poročal direktor TOZD ing. Ladislav Alič, ki je obvestil člane DS, da je strokovni kolegij v navzočnosti predstavnikov družbenopolitičnih organizacij v TOZD na nedavni seji prišel do zaključka, da predvidena gradnja skladišč in delavnic na dosežani lokaciji ni umestna, ker zaradi premajhne površine zemljišča, s katerim TOZD razpolaga, ni možnosti za razvoj. Ugotovljeno je bilo, da bi bila najbolj primerna lokacija v Izoli, kjer je komunalno opremljena parcela v izmeri 13.500 kv. m in bi bila tudi cena ugodna. Omogočiti je nadalje razvoj delovne enote v Novi Gorici in bi bilo tudi tam odkupiti zemljišče v izmeri 10.000 kv. m, kjer naj bi zgradili primerno skladišče in prostore za operativno službo.

Po krajši razpravi je DS sklenil predlagati zboru delovnih ljudi odkup zemljišča v Izoli v izmeri 13.500 kv. m in za razvoj enote v Novi Gorici odkup zemljišča v izmeri 10.000 kv. m. Uprava TOZD pa naj bi ostala v dosedanjih prostorih v Kopru.

V nadaljnjem je direktor TOZD člane DS seznanil s predlogom plana investicij, ki obsega nakup že navedenih zemljišč v Izoli in Novi Gorici, izdelavo projektov in izdelavo ograde pri odkupljenih zemljiščih. Predviden je nakup novega orodja, dveh kamionov, osebnega avtomobila in kombija. Predlaga se nadalje nakup jeklen za kisik in plin. Predvidena je adaptacija novih prostorov za projektivni biro, nakup kopirnega stroja in dveh digitron-računalnikov, fakturnega stroja in druge pisarniške opreme.

DS je po razpravi sprejel sklep, da se zboru delovnih ljudi predlaga sprejem plana investicij v predloženi višini. Do prihodnje seje pa je ugotoviti, ali ima stanovanjska enota IMP sredstva za popravilo stanovanj in kakšne so možnosti črpanja teh sredstev.

O poskusni inventuri je poročal Jože Peterle, ki je ugotovil sicer ugodne rezultate, vendar so bili člani DS mnenja, da bi bilo ob polletju izvršiti še primerjavo stanja zalog po knjižnem stanju. Poročilo je bilo sprejeto, s tem da posebna komisija, ki je bila tudi imenovana, ob polletju opravi še primerjavo dejanskega stanja s knjižnim stanjem.

Poročilo ing. Ladislava Aliča o rezultatih poslovanja v tekočem letu, ki izkazuje ugodne rezultate, je DS sprejel in potrdil.

V nadaljnjem je DS po predlogu Vinka Krmca in Milana Mariča sklenil, da se na zboru delovnih ljudi prikaže problem delitve norm po monterskih skupinah. Zbor naj odloči glede morebitnih sprememb pravilnika o normah, ki obravnava delitev osebnega dohodka iz normirane dela med vodilnim monterjem in ostalimi monterji v skupini.

## TOZD LIVARNA

DS se je sestel na seji 9. maja in obravnaval pogodbe, sklenjene z izvajalci za izgradnjo nove livarne, najetje kreditov in druga vprašanja.

S kupoprodajnimi in izvajalskimi pogodbami je DS seznanil direktor TOZD Valentin Mendižev. Vodstvo TOZD je v sodelovanju s strokovnimi službami pripravilo predloge naslednjih pogodb:

- za dobavo livarskih peči – indukcijskih, s pripadajočo opremo, pogodbo s firmo Junker iz ZRN;

- za dobavo stroja za izdelovanje jeder pogodbo s firmo Hottinger iz ZRN;

- za dobavo kaluparskega stroja pogodbo s firmo Universal iz ZRN;

- za dobavo ostale livarske opreme pogodbo s podjetjem „Gostol“ iz Nove Gorice;

- za dobavo mostnih zeriavov pogodbo z Železniškim gospodarstvom iz Ljubljane;

- za izvajanje gradbenih del pogodbo s SGP Grosuplje.

Po obširni obrazložitvi je DS ugotovil, da je vodstvo TOZD s strokovnimi službami storilo vse, da se dosežejo najugodnejše cene za dobavo livarskih naprav pri tujih firmah oziroma pri domačih izvajalcih in je zato sprejel in potrdil predloge navedenih pogodb pod pogoji, kakršni so v predlogu.

Tudi glede možnosti in pogojev za najem kreditov za izgradnjo livarne je DS poročal Valentin Mendižev. V ta namen so bili opravljeni potrebni razgovori z Ljubljansko banko, podjetjem „Gostol“ in podjetjem IMP (združena sredstva), pri katerih bo TOZD Livarna dobila potrebne kredite po kolikor mogoče ugodnih pogojih. Zato je DS ugotovil, da se je vodstvo TOZD s strokovnimi službami maksimalno angažiralo za doseg najugodnejših pogojev za najem kreditov ter je potrdil ustreznost pogodb.

V nadaljnjem je DS po ustrezni obrazložitvi sklenil, da se finančno računovodski službi predlaga prenos pristojnosti za likvidacijo računov do zneska 5.000 din na finančno-računovodsko službo pri TOZD. V ta namen naj se

(Nadaljevanje na 12. strani)

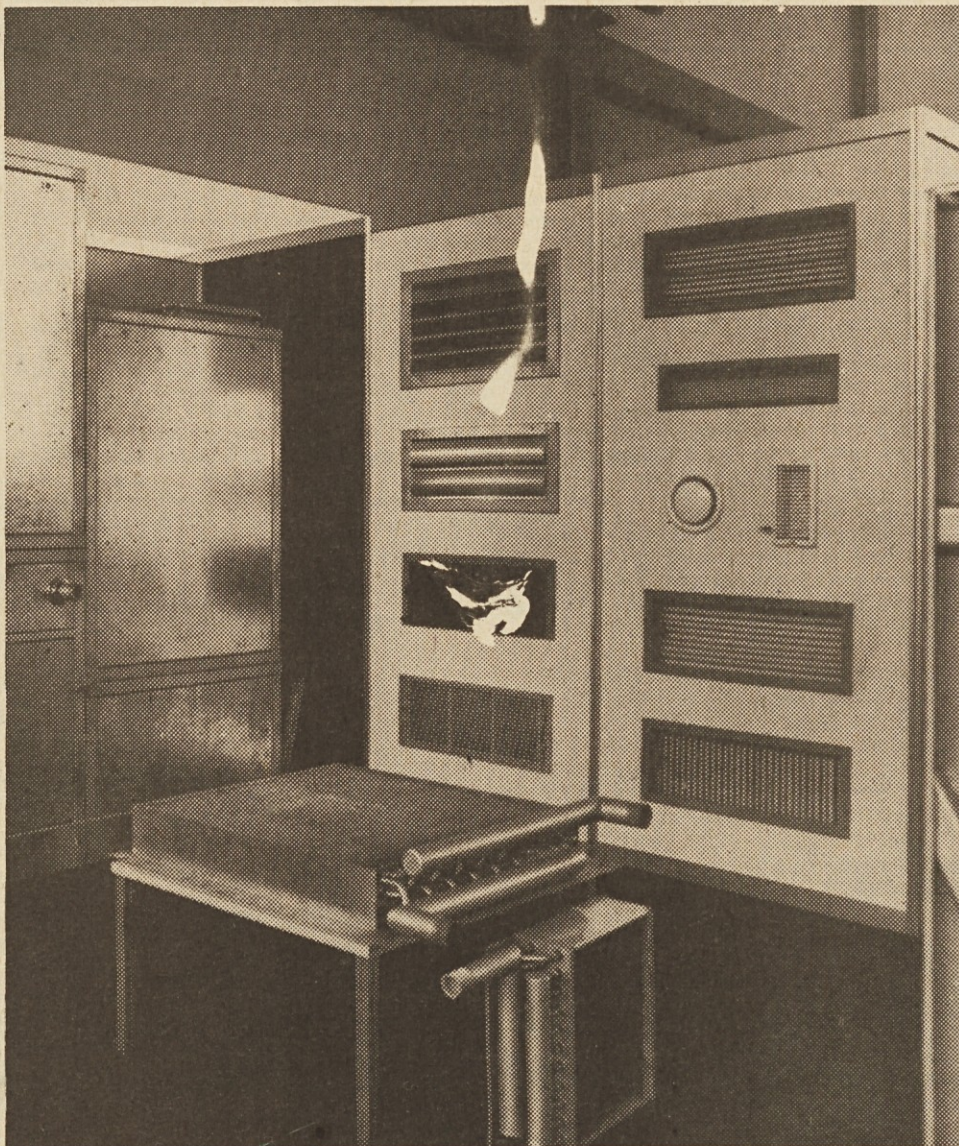
# Proizvodnja v Idriji

Ena izmed proizvodnih TOZD v okviru IMP je tudi Tovarna instalacijske opreme v Idriji. Kot se že iz imena tovarne vidi, je proizvodnja usmerjena predvsem v izdelavo elementov raznih instalacij. Največji del proizvodnje je zaseden z izdelavo posebnih tipov stanovanjske kanalizacije – sanitarnih vozlov, sistemov stanovanjske ventilacije, delov nizkotlačne klimatizacije in elementov centralnega ogrevanja.

V današnjem času, pri vse zahtevnejših pogojih na tržišču, lahko obstane le industrija, ki se stalno prilagaja tržnim zahtevam s čim manjšimi stroški proizvodnje, zato tudi pri našem razvoju izdelkov nenehno mislimo na to. Ker pa je naša proizvodnja, kot smo že omenili, usmerjena v izdelavo raznih izdelkov, gre tudi njen razvoj v različnih smereh.

Ce gledamo proizvodnjo sanitarnih naprav, kamor spadajo tudi sanitarni vozli, se tudi srečujemo s problemom, kako prilagoditi raven proizvodnje teh elementov ravni proizvodnje ostalih industrij. Pri primerjanju industrije sanitarnih naprav z ostalimi industrijami v jugoslovanskem okvirju, vidimo, da je v zadnjih petdeset in več letih ostala industrija precej napredovala, medtem ko industrija sanitarnih naprav ni doživela bistvenih sprememb. Vendar v zadnjem času lahko opazimo množico inteligentnih poskusov iskanja novih metod in nekaj uspešnih rešitev kaže, da oblikovalci poskušajo nadoknadi v preteklosti neizkoriščen čas.

Tudi pri nas se trudimo, da bi šli v naši proizvodnji v korak s časom. Največji problem, ki nas spremlja že od dne, ko smo pričeli s proizvodnjo sanitarnih vozlov, je, kako iz velikega števila tipov vozlov raznih oblik in velikosti preiti na proizvodnjo tipiziranih izdelkov. Da bi ta problem delno rešili vsaj na območju SR Slovenije, je bil na našo pobudo februarja 1973 sklican sestanek, katerega so se udeležili predstavniki gradbenih podjetij naše republike. Zaključek tega se-



**Rešetke, žaluzije in prezračevalni ventili – izdelek TOZD TIO Idrija – na panojih zagrebškega velesejma**

stanka je bil, da mora podjetje IMP razvijati sanitarne vozle v smeri tipizacije in standardizacije njihovih elementov in da mora pri tem doseči tudi določeno kvaliteto proizvodnje in dobave. Gradbena podjetja pa naj bi v okviru Biroja za gradbeništvo SR Slovenije uskladila in prilagodila velikosti in oblike sanitarnih prostorov našim izdelkom. S temi ukrepi bi pri nas lahko proizvodnjo dobro uredili in s tem zmanjšali stroške in povečali proizvodnjo.

Za razliko od problemov razvoja pri oblikovanju in proizvodnji sanitarnih voz-

lov pa se pri drugem delu naše proizvodnje – pri izdelavi elementov nizkotlačne klimatizacije in prezračevanja – srečujemo še z drugimi težavami. Če najprej pogledamo proizvodnjo elementov, ki se lahko uporabljajo tako za klimatske naprave kot tudi za prezračevalne sisteme, potem je tu največja ovira za uspešnost našega dela konkurenčnost domačih in tujih proizvajalcev omenjenih izdelkov na jugoslovanskem tržišču. Ker vemo, da bomo tega lahko osvajali le s široko izbiro izdelkov, namenjenih isti nameni, razvijamo v zadnjem času lepo število novih elementov. Tako smo od jeklenih rešetk, ki smo jih izdelovali samo v eni velikosti, prešli na izdelavo rešetk z več velikostmi. Vendar nas to ni

zadovoljilo. Rešetkam smo spremenili tudi obliko pri nekaterih sestavnih delih, od jekla pa smo prešli tudi na material, ki se danes vedno bolj uveljavlja, to je aluminij.

Seveda pa tudi tu naše poti ni smelo in ne sme biti konec. Zato smo razvili in še razvijamo razne oblike stropnih defuzorjev (anemostatov in stropnih rešetk) in še drugih elementov za vpihovanje in odsesovanje zraka (ventilov, žaluzij, lovilcev maščobe itd.). Pri razvijanju teh izdelkov smo ves čas mislili tudi na način njih proizvodnje. Pazili smo na to, da smo čim več sestavnih delov tipizirali (prilagodili njih oblike pri različnih tipih izdelkov) in s tem zniževali stroške proizvodnje. Koliko smo v vsem tem uspeli,

bo pokazala prihodnost, saj smo s proizvodnjo večine teh izdelkov še na začetku.

Ko smo mislili na to, kako bi z našimi elementi za vpihovanje in odsesovanje zraka čim bolje prodrli na domači trg, in ko smo, med drugim skupaj s skupnimi službami v okviru IMP, proučevali položaj, ki vlada na področju proizvodnje stanovanjske ventilacije v Jugoslaviji, smo ugotovili, da pri nas ni proizvajalca, ki bi načrtno izdeloval celotne sisteme te vrste. Povpraševanje po teh pa je zaradi pospešene gradnje v zadnjem času zelo veliko. Ker smo pri sistemih stanovanjske ventilacije videli zopet novo področje za uporabo naših elementov za vpihovanje in odsesovanje zraka, smo pričeli še z razvojem teh sistemov. Sam razvoj smo razdelili v dve glavni fazi, po zaključku katerih naj bi imeli izdelano dokumentacijo za standardizirane sisteme in posamezne elemente sistemov stanovanjske ventilacije (kanale, priključke, strešne kape itd.). V prvi fazi obdelujemo in bomo obdelali sisteme naravnega in umetnega prezračevanja s kontroliranim odvodom zraka, v drugi fazi pa bomo razvili sisteme umetnega prezračevanja s kontroliranim dovodom in odvodom zraka. Pri svojem delu na tem področju smo sedaj na koncu prve faze, saj bo prospekt in tehnična dokumentacija za sisteme, ki jih obdelujemo v prvi fazi, izdelana v kratkem. Istovremeno pa že zbiramo potrebne tehnične informacije za drugo fazo dela na sistemih stanovanjske ventilacije.

To bi bila na kratko začrtana pot razvoja proizvodnje v kolektivu, ki je najmlajši član v okviru IMP. Vendar pa se zavedamo, da bomo pri svojem delu naleтели tudi na težave. Prepričani smo, da jih bomo uspešno premagovali, tako kot smo jih doslej. Rezultati našega dela pa naj se kažejo v povečani proizvodnji in boljših finančnih rezultatih na koncu leta 1974 in v prihodnjih letih.

IVO VENCELJ

NA OGROMNEM GRADBIŠČU ŠTEPANJSKEGA NASELJA

# Razlike v izvajanju instalacij nekoč in danes

Z razvojem gradbeništva, predvsem panoge gradbenih elementov in industrijskega načina izgradnje, so se bistveno spremenili pogoji dela in način izvajanja instalacij vseh vrst.

Če se ozremo nazaj, ugotovimo, da ni preteklo mnogo časa, odkar smo bili še priče izvajanja instalacij v klasičnih objektih in seveda tudi na klasični način. V tem času je izvajalca instalacije zanimalo pred pričetkom dela predvsem to, ali je objekt gradbeno pripravljen do tiste faze, da je mogoče pričeti z instalacijskimi deli. To pripravljeno objekta, predvsem pa

tistega objekta, kjer se izvajajo podometne instalacije, smo ugotavljali v tem, da so morali biti pozidani vsi zidovi, nosilni in predelni, nametane so morale biti faze in seveda tudi „vageris“ ni smel manjkati. Izgotovljena streha na novo rastočem objektu je bila v večini primerov najbolj prepričljiv dokaz, da je za instalaterje zasvetila zelena luč.

Prično se priprave in dovoz materiala, med katerim izstopajo cevi, mavec in drugi pripomočki. Mivka in navadni leseni vložki se dobe na gradbišču. Že po samem materialu lahko ugotoviš, katero instalacijo bo posamezna skupina napeljevala.

Pred pričetkom izvajanja instalacije nastopijo prvi, v monterkem žargonu rečeno „umetniki“, ki narišejo potek oz. pota s križišči za bodočo instalacijo.

Nato zapoje kladiva, v novejšem času tudi razni stroji. Po tej nevihti je kar žalosten pogled na razdejanje, storjeno na izredno ravnih zidovih.

Sedaj nastopijo tisti, zaradi katerih je bilo pred tem toliko hrupa in prahu. To so prvi instalaterji vseh vrst. Daj, pohiti z gipsom! Taki, in še mnogo drugih „pristnih“ izrazov, bi zbudili slavista v ušesa, če bi bil prisoten na gradbišču.

Poglejmo še naprej, kako se odvija naša instalacija vseh vrst. „Zakaj si mi presekal kabel, katerega sem položil točno po načrtu!“

Tako se huduje električar nad vodovodarjem. Kratak pogled v oba načrta in skupna ugotovitev: glej, tudi moja instalacija poteka ravno tukaj, kjer imaš ti žice, poudarja vodovodar.

Zaključek praveta je pre-

prost: ti se boš umaknil s tvojimi žicami, saj vidiš, da ne morem svojih cevi tako ostro zakriviti, kot lahko ti kable.

„Naj ti bo, toda to te košta eno pivo,“ pravi električar.

„Velja“, pravi vodovodar, in problem je rešen na kolegialni način, ki je še kako potreben na gradbiščih.

Z veseljem ugotavljamo, da je sodelovanje med našimi monterji vseh strok tudi brez piva zelo dobro. Za dosego čim boljšega uspeha pa je zaželeno, naj bo to sodelovanje čim boljše.

Glede umikanja oziroma iskanja ustreznih instalacijskih poti za vse vrste instalacij je že pri klasičnem načinu gradnje veljalo pravilo, naj v projektivnih birojih točno določijo in začrtajo pot posameznim instalacijam. To nalogo v veliki meri projektivni biroji ali projektivne grupe

tudi opravijo, toda investitorji zelo radi spreminjajo notranjo razporeditev prostorov med samo gradnjo, kar ni več načrtno in posledica je tu: „stik instalacij“.

To je seveda isto kot kratke stik pri elektro-instalaciji. Tako je bilo včasih in tako je še tudi danes na nekaterih objektih.

Čas teče naprej, vzporedno z njim pa se porajajo nove uspešne tehnične rešitve na vseh področjih tehnike in znanosti. Toda bodimo zvesti do svoje panoge, t. j. panoge gradbeništva, v kateri v pretežni meri ustvarjamo tudi mi boljši jutrišnji dan za nas in seveda s tem tudi za druge.

Poglejmo, za kaj gre.

Na splošno ugotavljamo, da se pri nas veliko gradi. Pri teh ugotovitvah se pred nami porajajo objekti modernih arhitektonskih oblik vseh vrst, toda v večini pri-

Pogled na panoramo rastočega stanovanjskega kompleksa v Štepanjskem naselju





**Tone Berčič napeljuje električne instalacije na stolpnici SO-I v Štepanjskem naselju**

seveda potrebna stanovanja z vsemi ostalimi objekti, ki so nujni spremljevalci sodobnega stanovanjskega kompleksa.

Nastajanje tega ter drugih objektov in kompleksov je plod dela velikega števila delavcev raznih strok, kjer je tudi naše podjetje udeleženo v veliki meri. Z namenom, da bi bolje spoznali, kako se na teh objektih izvajajo elektroinstalacije, si ogledujem rastočo stolpnico SO - I v Štepanjskem naselju.

Ze kar visoko so prišli gradbeniki, si rečem, sopihajoč ob premagovanju zadnjih stopnic. No, sedaj sem končno na kraju dogajanja - izvajanju instalacij danes.

Presenetljiv je pogled na množice štrlečih rvjarkosvetlikajočih se polic in mrež betonskega železa. Gledam okoli in iščem naše instalaterje, toda vsi so se ukvarjali le z betonskim železom. Zadrega je bila takoj ob kraj, saj sem spoznal našega vodilnega mon-

terja Petra Krevsa ter njegove sodelavce Toneta Berčiča in Stanimirja od podjetja „24. september“ iz Titovih Užic, ki so pripenjali na železno armaturo plastične cevi živopisane barve.

Kako je, fantje, vprašam, kaj delate?

Instalacije, vendar. A-aaa tako, kar v zraku delate instalacijo.

Kaj hitro sem spoznal bistvo načina izvajanja instalacije, obogaten s spoznanjem, da res delajo instalacijo na zraku, t. j. izvajanje instalacije v bodočem prostoru, katerega pa v tej fazi označuje oz. določa njihovo dimenzijo le železna armatura.

Novi način izgradnje predvsem pa tunelski način opaža zahteva od izvajalca elektroinstalacije, da sodeluje pri izgradnji objekta že od temeljev. Na takih gradnjah se mora izvajati instalacija pred betoniranjem, to je takoimenovano vlaganje. Za to vrsto instalacije je pri-

rejen specialni elektro-material. Takšen način gradnje pa seveda zahteva veliko pozornosti od izvajalca instalacije, saj mora predvideti vse, kar bo v bodočem prostoru instalirano. Pa tudi dejstvo, da je beton zelo trd za razbijanje, o čemer seveda arhitekt in statik nočeta niti slišati, narekuje izvajalcu instalacije, da predvidi res vse, kar je v načrtu, ter da je prisoten ob betoniranju, da usmerja iglo vibratorju vrstam od instalacije.

Prednosti takega načina gradnje so nedvomno ugotovljene. Dejstvo pa je, da so pogoji dela pri takem načinu slabši, saj so prisotne vremenske nepravilnosti, od delavcev se zahteva večja pazljivost, ki se odraža v večji pazljivosti do osebne varnosti in večji pazljivosti pri samem delu.

Takšen način dela zahteva tudi konstituirano delo z gradbenimi podjetji. Naši fantje so povedali, da dobro sodelujejo in se sporazume-

vajo z gradbeniki. To je pohvalno, da je v direktnem proizvajalcu vzbujena zavest sodelovanja, saj je objekt uporaben le takrat, ko vsi udeleženi izpolnijo svojo nalogo solidno in kvalitetno.

V solidnost in kvaliteto izvršnega dela nam ni treba dvomiti, saj smo to že večkrat dokazali. Na gradbišču v Štepanjskem naselju je precejšen problem prehrana za naše delavce, saj so oddaljenosti do gostinskih lokalov zelo velike.

Nujno bo potrebno čim prej urediti možnost dovoza toplih malic iz naše kuhinje. Tako bi prihranili veliko proizvodnih ur, s katerimi se ustvarja nova vrednost, katera je pa temeljna nosilka finančne realizacije.

Urejena prehrana delavcev bi prispevala tudi k večjemu učinku t. j. doseganju večje produktivnosti, kar bomo vsekakor morali izkoristiti, če hočemo povečati produktivnost dela.

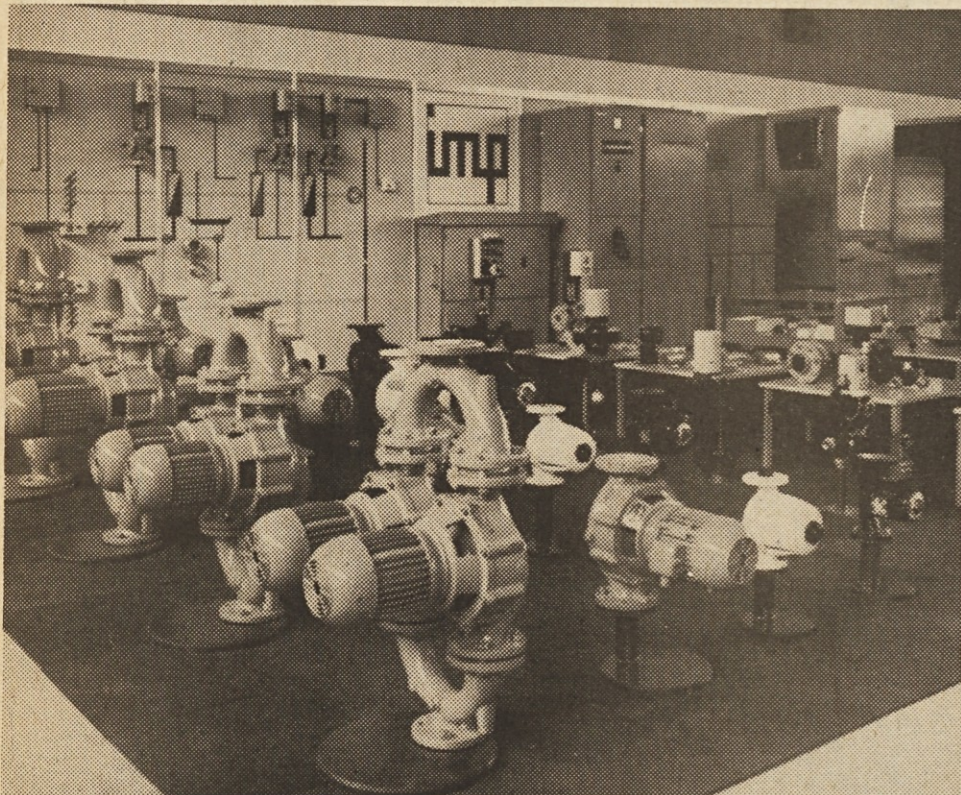
JOŽE WEISS

# Spomladanski zagrebški veleesejem

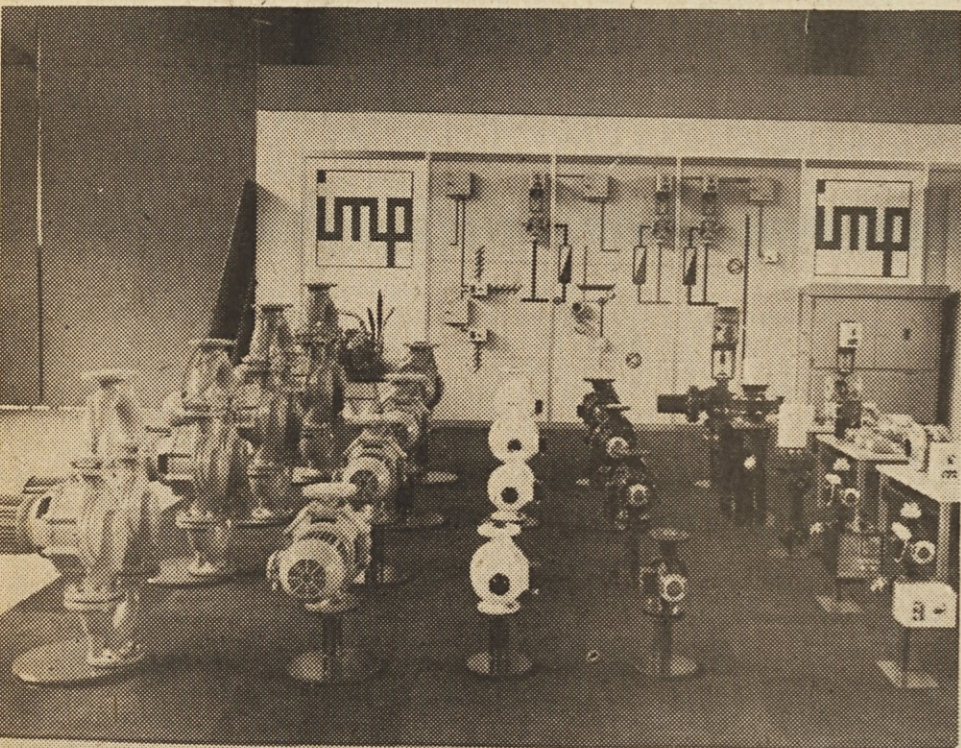
Zagrebški veleesejem je še enkrat uspešno vključil mednarodni in izrazito splošni jugoslovanski trg v svoj spo-

red specializiranih spomladanskih sejmov. Tako se je na letošnjem spomladanskem veleesejmu zbralo 1430

razstavljalcev iz 23 tujih držav in iz Jugoslavije. Na 160.000 kvadratnih metrih razstavnega prostora, v 28



Kompletna družina črpalk proizvodnega programa TOZD TRAA



Z našega razstavnega prostora na sejmu

**NAŠE PODJETJE JE ZNOVA SODELOVALO NA VELESEJMSKI PRIREDITVI V ZAGREBU. SPOMLADANSKI ZAGREBŠKI MEDNARODNI VELESEJEM JE BIL KRAJ, KJER SMO NASTOPILI S SVOJIMI IZDELKI IN PRILAGAJALI SVOJE MOŽNOSTI ŠIROKEMU KROGU INTERESENTOV IN OBISKOVALCEV NA SVOJEM STAREM RAZSTAVNEM PROSTORU**

paviljonih in na odprtem prostoru, je jugoslovansko gospodarstvo s tujimi razstavljalci prikazalo veliko izbiro blaga.

Mnogi gospodarstveniki iz domovine in tujine so se mišče spremenili v trg, ki je že doslej potrdil svojo funkcionalnost, letos pa je še enkrat omogočil domači in tuji proizvodnji soočenje z ustreznim povpraševanjem, z zanimanjem, ki so ga pokazali mnogi kupci iz Jugoslavije in iz tujine. Poudarjeno splošen jugoslovanski trg, kakor je bil prikazan na tej prirreditvi, je omogočil — kot tudi že doslej — poslovanje med gospodarskimi organizacijami iz vse države. Obveščeno o proizvodnih zmogljivostih in programih je prav gotovo prispevala k sodelovanju in prilagajanju tržnim potrebam.

Letošnji veleesejem je zajel celo vrsto mednarodnih sejmov z različnimi obrobni vsebinami. Za dejavnost našega podjetja je pomemben sejem gradbeništva, v okviru katerega je bilo tudi naše sodelovanje. Ob tem sejmu so bili različni strokovni posveti, od katerih je treba posebej poudariti seminar „JUREMA“ (Jugoslovanski seminar merilne in regulacijske tehnike). To pa zaradi tega, ker so posamezni člani našega kolektiva sodelovali kot poslušalci na nekaterih predavanjih, katerih snov je bila zanimiva za dejavnost našega podjetja.

Naš razstveni prostor je bil — za to gre zahvala naši propagandni službi — zelo okusno in smotrno opremljen. Naši izdelki so bili razstavljeni v domiselni razporeditvi, zaradi česar je lahko vsaka naša tovarna prikazala svoje značilne proizvode. Pohvale, ki smo jih dobili med sejmom, so zajele tudi pestrost naše proizvodnje, načelnost, s katero se naše

podjetje loti novih izdelkov in okusno razporeditev razstavljalcev. To je tudi razumljivo, kajti ne smemo pozabiti tega, da je bila na razmeroma majhnem prostoru prikazana proizvodnja treh tovarn in da je bila pri tem še posebej očitna značilnost možnosti vsake izmed njih.

Tovarna regulacijskih armatur in aparatov, je prikazala serije vseh velikosti agregatov z dvema črpalkama, vse vrste črpalk, ki jih izdelujemo in druge svoje izdelke. Le-ti so bili smotrno razvrščeni, zato so vzbudili pozornost že zaradi tega, ker so bili okusno razstavljeni in dobri. Zapisana opažanja obiskovalcev so poudarjala stremenje naše tovarne za napredkom in uporabno tehniko. Niso bile redke pohvale, ki so dale vedeti, da TRAA prinaša vedno nekaj novega, in da gre skoraj korak z razvojem tehnike.

Od razstavljenih izdelkov Tovarne elektronaprav so vzbudila pozornost nova nizkonapetostna razdelilna in bremenska stikala z varovalkami. Kot bolj izpopolnjena izvedba naših dosedanjih VSV — stikal, ki so že tako zelo uporabna, bodo tudi ta, najnovejša, hitro našla svoj prostor na trgu. Iz mnenj, ki smo jih slišali o teh naših stikalih, bi lahko sklepali, da je prav takšna izvedba, kakršna je naša tovarna pokazala potrošnikom, tisto, kar iščejo. Od drugih razstavljenih proizvodov so obiskovalce — kot vsako leto — privlačile naše naprave za kompenzacijo jalove energije in naše U-omarice.

Tovarna klima-naprav je prišla pred obiskovalce tega sejma z vsemi velikostmi svojih ventilatorjev in s klima-komoro. Zanimanja, ki ga je ta tovarna vzbudila na

lansoletni razstavi INTERKLIMA, niso skrivali tudi obiskovalci zagrebškega veleesejma. V pogovorih s projektanti in uporabniki teh naprav je bilo slišati mnoga priznanja za našo proizvodnjo, kajti izročene naprave so kakovostno zelo visoko, dobavni roki ne presegajo običajnih. Med drugim lahko potrdilo za takšne izjave najdemo v dinamiki prodaje te tovarne, ki se iz leta v leto širi.

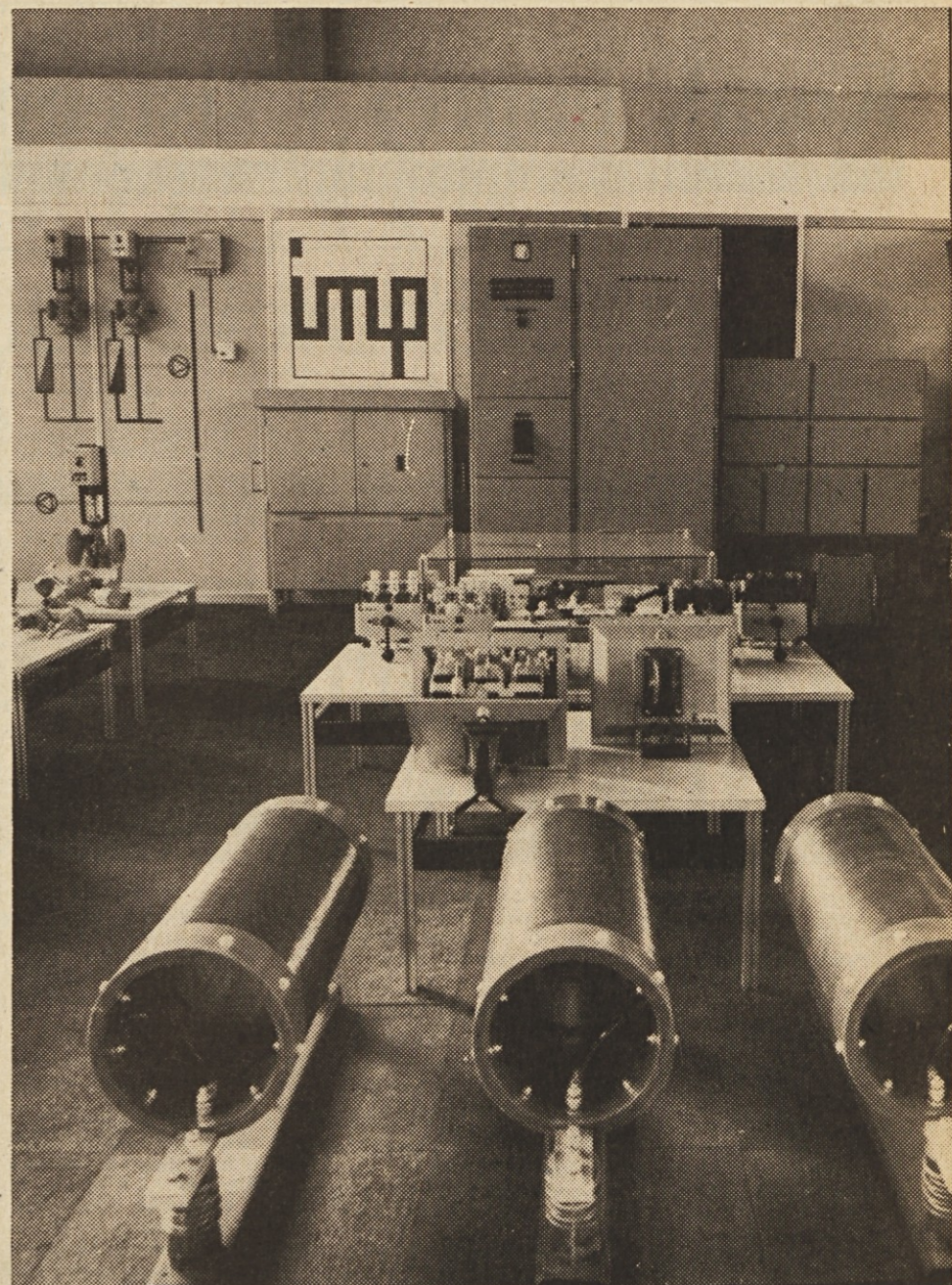
Naš najmlajši obrat TIO iz Idrije je na tem sejmu pokazal svojo novo proizvodnjo. Ob že znanih naših rešetkah je razstavil tudi rešetke iz aluminija in celo vrsto anemostatov. Sodeč po zanimanju obiskovalcev, ne bo težko prodrati s temi novimi izdelki na trg, še posebej, če bomo pravočasno poskrbeli

**Proizvodna enota Klima je na pomladanskem sejmu v Zagrebu razstavila serijo ventilatorjev. Na panojih so rešetke in anemostati TOZD TIO Idrije**

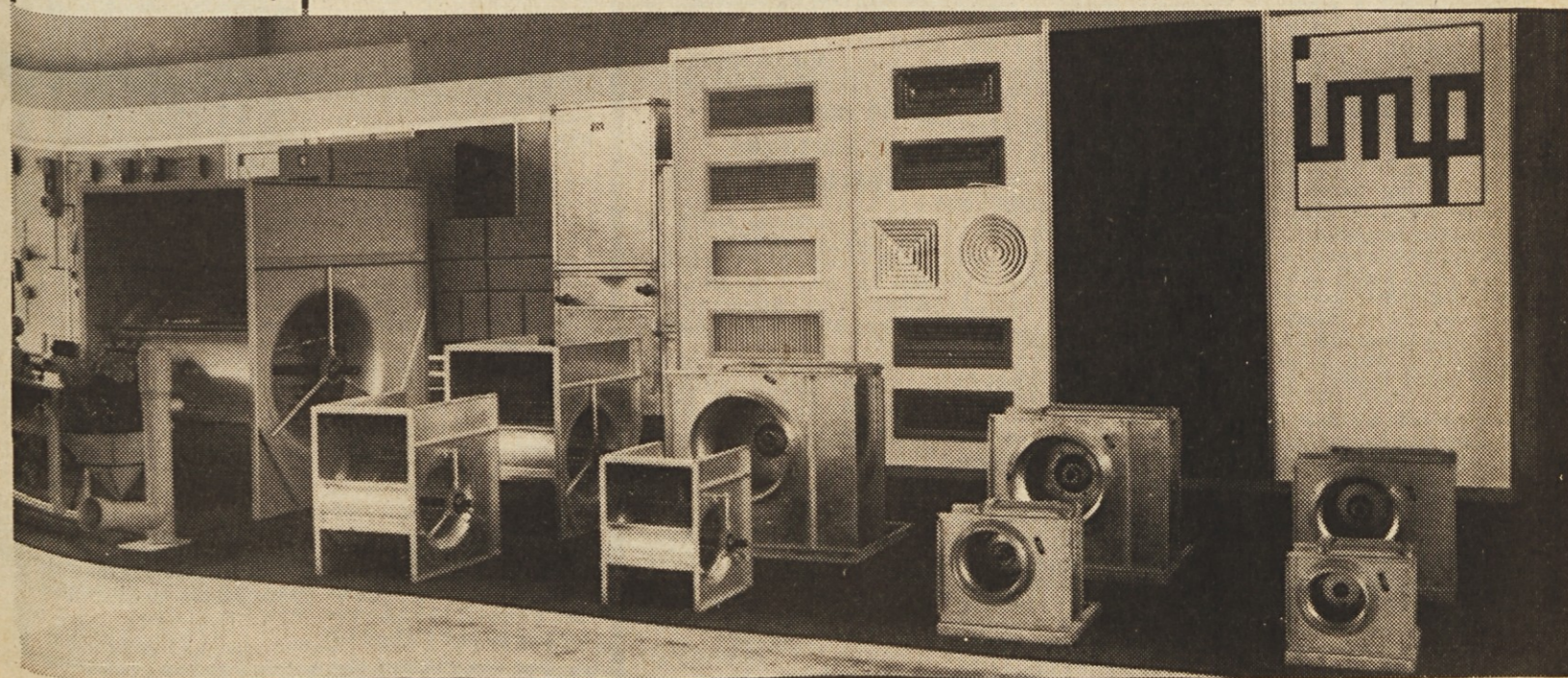
za prospekte in reklamno gradivo. Prav tako ne bo težko razširiti sedanje prodaje sanitarnih plastificiranih vozlov, ki se vse bolj uveljavljajo v gradnji stanovanjskih in podobnih objektov. To je bilo mogoče sklepati tudi po izjavah in zanimanju, ki ga je vzbudil takšen razstavljen voz.

Ob koncu bi razstava morala prinesiti uspeh, ki bi obrodil tudi neposredne rezultate. Pri tem je treba poudariti, da je na tem sejmu — kot vsako leto — bilo manj obiskovalcev kot na jesenskem veleesejmu. Vzrok za to je treba poiskati v tem, da je ta veleesejem časovno krajši, poleg tega pa je nagajalo vreme. Vse to pa ni preprečilo našim stalnim obiskovalcem, da se ne bi oglasili na našem razstavnem kraju. Projektanti, montažna podjetja in neposredni uporabniki naših proizvodov so prišli množično na našo razstavo, k čemur je prispevalo tudi to, da jo prirejamo vsako leto na istem kraju. Le-ta je že postal običajno shajališče vseh naših poslovnih prijateljev — od trgovine do končnega uporabnika, pa naj je šlo za tiste, s katerimi že imamo poslovne stike ali za tiste, s katerimi stike šele navezujemo.

MIROSLAV MACAROL



Dušilke, bremenska in vzvodna stikala, omara za kompenzacijo, gradbišni razdelilec in drugi eksponati TOZD Tovarna elektronaprav





# Korak naprej v sistemu nagrajevanja

Dne 8. maja so se v Ljubljani sestali delegati temeljnih organizacij združenega dela z namenom skupnega sestanka udeležencev oziroma podpisnikov samoupravnega sporazuma o delitvi dohodka in osebnih dohodkov v gradbeništvu, IGM in sorodnih dejavnostih.

Solidna udeležba – okrog 160 delegatov iz 240 organizacij združenega čela je po ocenah zastopalo blizu 250 temeljnih

organizacij od predvidenih 350 – je samo potrdila velik pomen, ki ga v dejavnostih gradbeništvu posvečamo problematiki nagrajevanja.

Po poročilu predsednika dosejdanega nadzornega odbora tov. Davorina Grziniča, sprejemu predloga financiranja nove skupne komisije podpisnic in komisije za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov, je sledila rasprava, v kateri sta s svojima

prispevkoma sodelovala tudi tov. Lojze Cepuš, predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije, in tov. Stjepan Šaubert, direktor centra za samoupravno sporazumevanje pri RSZSS.

Sama razprava in druge pismeno poslane pripombe na načrt novega samoupravnega sporazuma je pokazala, da bo morala nova skupna komisija – novo ime za nadzorni odbor – krepko

zavhati rokave predvsem ob naslednjih orehih:

– usklajevanje analitičnih ocen tipičnih delovnih mest med posameznimi skupinami podpisnic, saj so ocene v načrtu le preveč različne; pričakovati je, da bo končna predložena rešitev nekje na sredini med predlogom gradbene operative in predlogom montažne dejavnosti;

– opredelitev najvišjega možnega osebnega dohodka naj bi bila po mnenju tov. Šauberta avtorja novega sporazuma, prav tako ne preprečuje morebitnih zlorab sicer smiselno postavljenega obrazca;

– upreti se bo treba poskusom nekaterih projektantskih organizacij, ki v nasprotju z večino TOZD ne čutijo potrebe po večanju poslovnih sredstev;

– zagotoviti bo treba uveljavitev bistvenega namena obrazca, po katerem naj bi se v prihodnje delil dohodek: povečanja vseh raznih oblik smotrnosti v poslovanju, to pa pomeni odre-

zati debelejši kos kruha pridnemu in tanjši manj marljivemu;

– pritegnitvi v obravnavo predloga sporazuma čimvečji krog delavcev, saj bo le tako dokončno oblikovani sporazum res pravi izraz volje vseh prizadetih.

Skupna komisija bo skušala predlog sporazuma pripraviti do 17. maja, nato pa ga bo posredovala v usklajevanje organom komisije za presojo: izvršnemu odboru, komisiji za pravna vprašanja, komisiji za ekonomska vprašanja in komisiji za ovrednotenje dela.

V tem postopku bosta s strani našega podjetja sodelovala tov. Pavle Kranjc, dipl. oec., delavec v plansko-analitski službi in pisec članka. Za delavce naših TOZD je to nedvomno priložnost, da preko skupnega delegata naših TOZD tov. Kranjca posredujejo svoje pripombe prav v srž splošne politike nagrajevanja, katere konkretni rezultati bi morali vsem zaposlenim pomeniti novo vzpodbudo za ustvarjalne napore.

MIRAN MIHELČIČ

## Ekipno tekmovanje IMP v kegljanju

Tekmovanje temeljnih organizacij združenega dela IMP v kegljanju, ki je bilo izvedeno v soboto, 11. maja 1974, je pokazalo, kako zelo je razširjena ta igra s krogli širom Slovenije in da jo dobro poznajo tudi člani našega celotnega kolektiva. Tekmovali so člani vseh TOZD in SSSS. Že sam pogled na zbrano družino s Primorske, Štajerske, Dolenjske in iz Ljubljane pa je učiinkoval zelo svečano in je imel za posledico tudi tekmovalni pristop k temu tako množičnemu tekmovanju.

Že pred začetkom je bilo dosti ugibanj, katera ekipa bo odnesla domov zelo lep pokal, namenjen zmagovalni ekipi. Med tekmovanjem se je sreča nasmihala zdaj eni, zdaj drugi ekipi. Ob zelo enakovredni borbi se vse do zadnjega moža ni vedelo, kam bo šel pokal, ali na Primorsko ali na Štajersko. Kazalo pa je, da bo ostal v Ljubljani, saj so se Ljubljančani zelo trudili za uspeh in tudi ekip je bilo največ iz Ljubljane.

Povsem zaslužno je z najbolj izenačeno ekipo zmagovalo moštvo TOZD OVK Ljubljana. Mnogo večja borba pa je bila za drugo mesto, kjer sta se ekipi tovarn TEN in TRAA krčevito borili za vsak podrt kegelj, saj bi najmanjša napaka lahko spremenila vrstni red. Za spremembo pri vrhu bi lahko poškrbeli Koprčani, vendar je imel njihov zadnji mož preveč športne „nesreče“.

Tudi druga polovica ekip je bila zelo izenačena, kar kaže minimalna razlika v številu podrtih kegljev, le Projekt-Ljubljana je malo „odskočil“, vendar si je najboljšega moža izposodil iz druge TOZD.

Tekmovali so tudi članice IMP, vendar samo posamično. Zaželeno pa bi bilo, da bi prihodnjič tudi one nastopile ekipno, kar bi še bolj popestrilo tekmovanje.

Po koncu tekmovanja so si vsi udeleženci med seboj čestitali k večjemu ali manjšemu uspehu, hkrati pa si zaželeli „kmalu na svidenje“.

**REZULTATI** – ekipe: 1. OVK Ljubljana 2353, 2. TRAA Ljubljana 2266, 3. TEN Ljubljana 2258, 4. PM Koper 2212, 5. Projekt Ljubljana 2140, 6. Elektromontaža Ljubljana 2095, 7. Livarna Iv. gorica 2037, 8. PMI Maribor 2036, 9. SSSS Ljubljana 2036, 10. TIO Idrija 1961.

Najboljši rezultati posameznikov pa izdajajo naslednje člane IMP:

Posamezno moški: 1. Franc Horvat, PMI Mb. 431, 2. Antor Golobič, TRAA Lj. 410, 3. Franc Kozinc, OVK Lj. 408, 4. Erni Baruca, PM Koper 408, 5. Ludvik Stražišar, OVK Lj. 405.

Posamezno ženske: 1. Ivanka Korošec, OVK Lj. 335, 2. Helena Križaj, SSSS 271, 3. Marjeta Vidic, SSSS 232.

Se obvestilo:

Vse, ki žele kegljati, obveščamo, da je kegljanje vsako sredo od 16. do 20. ure na kegljišču GP „Tehnika“ v Vošnjakovu ul., Ljubljana.

ANTON LAH

### ● Uspešen popravni izpit

Po moralnem neuspehu na tekmovanju v II. sindikalni ligi mesta Ljubljane v šahu se je ekipi našega podjetja kmalu ponudila priložnost za rehabilitacijo. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da se je ekipa IMP v tekmovanju za pokal Maršala Tita na področju republike Slovenije sijajno odrezala.

Po zmagi nad ekipama Kliničnih bolnic s 4:0 (b. b.) in Saturnusa II s 3,5:0,5 se je moštvo IMP v borbi za vstop v finale republiškega tekmovanja pome-

rilo z novim ljubljanskim sindikalnim prvotigašem – ekipo Železničar II, s katero je pred dva mesecema izgubilo z 2:4. To pot so se naši šahisti zagrizli v boj z dvojno vneto in uspeli kar s 3,5:0,5.

Ta zmaga jim je odprla pot med 14 najboljših slovenskih ekip, ki so se zbrale na republiškem finalu.

Zreb ni bil naklonjen kapetanu ekipe Dolničarju: drugo moštvo najboljšega slovenskega šahovskega kluba – Maribora, na čelu s slovenskim mladinskim prvakom Supančičem in s še tremi prvokategorniki, je zanesljivo zmagovalo s 3:1.

Vseeno veljajo kapetanu ekipe in nastopajočim: Mihelčiču – 2 točki (iz 3 partij), Miščku 1,5 (3), Mačku 2 (3), Zalarju 1 (1), Škofu 1 (1) in Latinčiču 0,5 (1), ob tem izrednem uspehu vse čestitke.

MIRAN MIHELČIČ

### ● Še novica iz zimskega športa

Konec aprila sta MZTK in MSS Ljubljana organizirala prve zimske tekme mesta Ljubljane v tekih na smučeh za ženske in moške.

Tekmovali so v štirih kategorijah:

- ženske – 6 km
- moški nad 35 let – 8 km
- moški do 35 let – 10 km
- registrirani tekmovalci tekači – 14 km

Tudi ekipa IMP se je udeležila tega tekmovanja in po kriteriju boljšega plasmaja po kategorijah premočno osvojila prvo mesto v ekipnem plasmaju in s tem tudi lep pokal v trajno last.

Tekmovanje je bilo na Sorški planini, razglasitev rezultatov pa je bila v Litostrojski koči.

ANTON LAH

## Jožeta Nagliča ni več med nami

Kakor da bi še nebo žalovalo, tako je lil dež 6. maja popoldne, ko smo se na pokopališču na Žalah poslavljali od našega pokojnega tovariša – Jožeta Nagliča, VKV orodjarja-kovinostrugarja v centralni orodjarni.

Pokojni Jože se je zaposlil pri IMP leta 1953 kot mlad kovinostrugar. Pozneje ga je vodstvo podjetja zaradi njegove marljivosti in strokovne sposobnosti premestilo v razvojni oddelek podjetja. Ko se je ustanovila centralna orodjarna, pa je postal Jože član tega malega delovnega kolektiva, kjer je med delavci užival velik ugled in zaupanje.

Ko je lansko leto s sodelavci praznoval 20-letnico svojega uspešnega delovanja v združenem podjetju IMP in se z njimi veselil uspehov celotnega kolektiva, nihče še slutil ni, da se bomo že čez pet mesecev morali posloviti od njega. Kako bi tudi mislili na to, saj ni nikoli omenil, da ga gloda črv zavratne bolezni. Prav zato nas je iznenadila vest, da je Jože v bolnišnici in da je resno bolan. Prepričani smo bili, da bo njegova krepka volja močnejša od bolezni in da bo že čez čas zopet stopil za svojo strožnico, za katero je mislil, da brez nje ne more živeti. Žal, pa je bila bolezen močnejša od njega in tako smo se



tega deževnega popoldneva nemo in z žalostjo v srcu poslavljali od sodelavca in tovariša, ki v svojem življenju ni poznal besed „ne morem, ne znam“.

Jožetova strožnica danes sameva. Za njo ni strokovnjaka, ki bi na njej ustvarjal. Pa ne sameva le ona.

V vrstah delavcev centralne orodjarne je nastala praznina, ki je ne bo mogoče kmalu zapolniti. V orodjarni med delavci pa še vedno odmeva njegov zvoneč glas in ta glas ter spomin nanj še zlepa ne bosta zamrla.

Dobrega delavca in zvestega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu.

FRANC CIUHA

KER JE DELAVSKA KONTROLA NOVA INSTITUCIJA V NAŠEM SAMOUPRAVNEM SISTEMU, JE PRAV, DA SE Z VSEBINO NJENEGA DELA SEZNANIJO VSI DELAVCI. V TA NAMEN V CELOTI OBJAVLJAMO USTREŽNI

# PRAVILNIK

## o organizaciji in delu

### samoupravne delavske kontrole

#### I. TEMELJNE DOLOČBE

##### 1. člen

Za zagotovitev organiziranega in učinkovitega uresničevanja in varstva samoupravnih pravic v temeljni organizaciji združenega dela, določajo delavci temeljne organizacije združenega dela tem pravilnikom organizacije, naloge in način delovanja samoupravne delavske kontrole, kot posebnega organa upravljanja v temeljni organizaciji združenega dela.

##### 2. člen

Samoupravna delavska kontrola, kot oblika neposredne kontrole delavcev v temeljni organizaciji združenega dela, izhaja iz družbene odgovornosti delavcev temeljne organizacije združenega dela in njihovih organov upravljanja pred družbeno skupnostjo za zakonito in pravilno poslovanje organizacije glede uresničevanja in uporabe splošnih aktov, uresničevanja pravic delavcev, določenih v teh aktih, izvajanja in uresničevanja sklepov delavcev in organov upravljanja ter izvršilnih in poslovnih organov, kakor tudi iz odgovornosti za zakonito in smotrno uporabo družbenih sredstev, poslovanje in gospodarski položaj temeljne organizacije združenega dela.

##### 3. člen

Samoupravno delavsko kontrolo v temeljni organizaciji združenega dela uresničujejo vsi delavci in njihovi organi upravljanja. Zaradi zagotovitve organiziranega, sistematičnega in učinkovitega delovanja kontrole, ustanavljajo delavci temeljne organizacije združenega dela poseben organ upravljanja – odbor delavskega nadzorstva.

##### 4. člen

Samoupravna kontrola v temeljni organizaciji združenega dela se mora uresničevati sistematično, načrtno in kontinuirano.

##### 5. člen

Odbor delavskega nadzorstva se pri svojem delovanju pridružuje zlasti naslednjih načel:

- načela zakonitosti pri delu organa,
- načela zakonitosti pri uporabi in izvajanju splošnih aktov družbene skupnosti ter splošnih aktov in sklepov organov upravljanja,
- načela iskanja materialne resnice,
- načela objektivnosti pri prikazovanju položaja in rezultatov kontrole,
- načela kontinuitete kontrole na že opravljeno kontrolo,
- načela sodelovanja z delavcem, organom ali službo, čigar izpolnjevanje delovnih oziroma samoupravnih dolžnosti se kontrolira, z namenom, opozoriti na napake in pomagati, da se v bodoče ne bi ponavljale,
- načelo varovanja poslovne tajnosti temeljne organizacije združenega dela,
- načelo javnosti dela.

#### II. ORGANIZACIJA

##### 6. člen

Odbor delavskega nadzorstva šteje 5 članov, mandat članov pa traja 2 leti.

##### 7. člen

Volitve in odpoklic članov odbora delavskega nadzorstva se opravijo na način in po postopku, določenem v statutu temeljne organizacije združenega dela in drugih samoupravnih aktih, ki urejajo volitve in odpoklic organov upravljanja.

##### 8. člen

Nihče ne more biti dvakrat zapored izvoljen v odbor delavskega nadzorstva.

Člani neposredno izvoljenih organov upravljanja, kolektivnih izvršilnih organov in vodilni delavci ne morejo biti izvoljeni za člana odbora delavskega nadzorstva.

##### 9. člen

Delo odbora delavskega nadzorstva vodi predsednik odbora, ki ga izmed članov izvoli odbor na prvi seji.

##### 10. člen

Člani odbora delavskega nadzorstva so za svoje delo odgovorni delavcem temeljne organizacije združenega dela.

##### 11. člen

Odbor delavskega nadzorstva je dolžan najmanj enkrat letno poročati o svojem delu zboru delovnih ljudi, delavskemu svetu pa najmanj enkrat vsako četrletje.

#### III. NALOGE

##### 12. člen

Odbor delavskega nadzorstva nadzira zlasti:

- izvajanje statuta in drugih samoupravnih aktov temeljne organizacije združenega dela,
- izvajanje samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov,
- izvajanje sklepov delavcev, organov upravljanja ter izvršilnih in poslovnih organov temeljne organizacije združenega dela,
- skladnost aktov in sklepov s samoupravnimi pravicami, dolžnostmi in interesi delavcev,
- izpolnjevanje delovnih in samoupravljalških dolžnosti delavcev, organov in

služb temeljne organizacije združenega dela,

- odgovorno ter družbeno in ekonomsko smotrno uporabljanje družbenih sredstev in razpolaganje z njimi,
- doslednost izvajanja načela delitve po delu pri razporejanju dohodka in delitvi sredstev za osebne dohodke,

– uresničevanje in varstvo pravic delavcev v medsebojnih razmerjih v združenem delu,

- obveščenost delavcev o vprašanih, ki so pomembna za odločanje in uresničevanje nadzorstva v temeljni organizaciji združenega dela,
- uresničevanje drugih samoupravnih pravic, dolžnosti in interesov delavcev temeljne organizacije združenega dela,

– skrbi za spoštovanje načel poslovne morale in dobrih poslovnih običajev,

- spremlja izvajanje planov in programov, zlasti z vidika dobrega gospodarjenja.

##### 13. člen

V zvezi s kontrolo ekonomske smotnosti uporabe družbenih sredstev in razpolaganja z njimi, odbor spremlja zlasti:

- ali so kapacitete osnovnih sredstev izkoriščene ter ugotavlja vzroke za neizkoriščenost ali nepopolno izkoriščenost,
- ali se izvaja zaščita in zavarovanje osnovnih sredstev proti vsem možnim škodljivim pojavom,
- ali se pri nabavi novih ter prodaji in odpisu obstoječih sredstev, opravlja nabava, prodaja in odpis v skladu z veljavnimi predpisi, sklepi organov upravljanja, in če je dosežena realna cena, zlasti pri prodaji privatnim osebam,

– namensko in smotrno uporabo sredstev za investicije,

- delitev sredstev na sklade glede na sprejeti plan delitve sredstev temeljne organizacije združenega dela,

– namensko uporabo sredstev skupne porabe,

- namensko in racionalno uporabo sredstev za stanovanjsko gradnjo ter politiko delitve stanovanj,

– namensko uporabo sredstev sklada za reprezentanco, reklamo in propagando,

- pravilnost izvajanja predpisov o potnih stroških (dnevnic, kilometrina) ter terenskemu dodatku,

– pravilnost opravljanja inventure ter ugotavljanja rezultatov glede na knjižne podatke,

- pogodbe o izvajanju kooperacij in pogodbe o civilno pravnih razmerjih.

##### 14. člen

V zvezi s kontrolo uresničevanja in varstva pravic delavcev v medsebojnih razmerjih v združenem delu, odbor zlasti spremlja ali se izvajajo in spoštujejo določbe zakona in samoupravnih aktov o:

- pridobitvi lastnosti delavca v združenem delu,
- pravici do delovnega mesta in razporejanju na delovno mesto,
- delovnem času,
- uvajanju podaljšanega delovnega časa,
- odmorih in dopustih,
- varstvu žensk, mladine in invalidov,
- osebnem dohodku in nadomestilih,
- odgovornosti delavca,
- prenehanju lastnosti delavca v združenem delu.

(Nadaljevanje na 12. strani)

# Pravilnik o organizaciji in delu samoupravne delavske kontrole

(Nadaljevanje z 11. strani)

## IV. PRISTOJNOST IN NAČIN DELOVANJA

### 15. člen

Odbor delavskega nadzorstva opravlja svojo funkcijo popolnoma samostojno.

Samostojnost odbora delavskega nadzorstva je v njegovi pravici in dolžnosti samoiniciativnega delovanja ter v samostojnosti do drugih organov upravljanja.

Odbor delavskega nadzorstva deluje tudi na pobude družbenopolitičnih organizacij, organov upravljanja ali posameznikov.

### 16. člen

Pri uresničevanju svoje pravice in dolžnosti samoiniciative za ugotavljanje in odpravo ugotovljenih nepravilnosti ima odbor delavskega nadzorstva pravico in dolžnost:

– vpogleda v finančne in knjigovodske podatke in listine ter druge informacije in podatke, ki so v zvezi s poslovanjem temeljne organizacije združenega dela ali posameznih služb in so v zvezi z delovanjem odbora delavskega nadzorstva,

– angažirati posamezne strokovne službe, notranje profesionalne kontrole ter posameznike iz temeljne or-

ganizacije združenega dela ali zunaj organizacije, če je to potrebno za opravljanje njihove funkcije,

– obrniti se na ustrezne organe družbene in državne kontrole in inšpekcijske službe zunaj organizacije zaradi posredovanja strokovne pomoči, ki jo potrebujejo pri svojem delovanju,

– aktivirati samoupravne organe in družbenopolitične organizacije na odpravi negativnih pojavov v temeljni organizaciji združenega dela.

### 17. člen

Vsi delavci temeljne organizacije združenega dela imajo pravico in dolžnost nuditi odboru delavskega nadzorstva potrebno strokovno pomoč, nuditi potrebne podatke ter opozarjati na morebitne negativne pojave, ki so jih opazili pri delu.

### 18. člen

Vsi delavci, službe in organizacije združenega dela, čigar izpolnjevanje delovnih oziroma samoupravnih dolžnostih se kontrolira, so dolžni nuditi odboru delavskega nadzorstva vsa potrebna obvestila in podatke.

### 19. člen

Po vsaki opravljeni kontroli se sestavi zapisnik o

ugotovljenem dejanskem stanju.

### 20. člen

Poročilo o ugotovljenem stanju vsebuje zlasti:

– podatke o pomanjkljivosti ali nepravilnosti,

– kakšne škodljive posledice so nastale in kakšne lahko nastopijo,

– predlog ukrepov za odpravo oziroma preprečitev škodljivih posledic,

– navedbo odgovornih oseb in predlog ukrepov proti odgovornim osebam,

– morebitne druge predloge.

### 21. člen

Odbor delavskega nadzorstva ima pravico in dolžnost, da z ugotovljenimi pojavi in svojim mnenjem seznanja delavce, organe in službe temeljne organizacije, pri katerih je opazil nepravilnosti ter organe, ki imajo v organizaciji pravico in dolžnost odločanja o odpravi.

### 22. člen

Na podlagi poročila o ugotovljenih večjih pomanjkljivostih ali nepravilnostih je pristojni organ upravljanja dolžan o zadevi razpravljati in odločati o ukrepih za odpravo oziroma preprečitev nepravilnosti na prvi naslednji seji.

### 23. člen

Če odbor delavskega nadzorstva ugotovi, da posamezna nepravilnost pomeni kaznivo dejanje ali gospodarski prestop, je dolžna takoj o tem obvestiti organ upravljanja, individualni poslovodni organ in pristojno javno tožilstvo.

### 24. člen

V kolikor pristojni organ upravljanja ne obravnava poročila kakor je določeno v 22. členu tega pravilnika, oziroma v kolikor sprejme sklep, ki je v nasprotju s predlogom odbora delavskega nadzorstva, ima odbor pravico in dolžnost o tem poročati zboru delovnih ljudi, ki o zadevi dokončno odloči.

### 25. člen

O dokončnih odločitvah organov upravljanja temeljne organizacije združenega dela, ki so v nasprotju s stališči odbora delavskega nadzorstva, ima odbor pravico in dolžnost obvestiti organ družbenega ali državnega nadzora pri družbenopolitični skupnosti.

### 26. člen

Usklajevanje dela odbora delavskega nadzorstva v podjetju se zagotavlja z občasnimi sestanki predsednikov odborov.

Na skupnih sestankih se predsedniki sporazumevajo o posameznih merilih in metodah dela. Inicijativo za sklic sestanka lahko da vsak predsednik odbora ali družbenopolitična organizacija v TOZD in podjetju, sejo pa sklicuje in vodi predsednik sindikalne konference podjetja.

## V. KONČNE DOLOČBE

### 27. člen

Administrativne posle odbora delavskega nadzorstva opravlja tajništvo organov upravljanja temeljne organizacije združenega dela.

### 28. člen

Sestav odbora delavskega nadzorstva je treba vskladiti z določili drugega odstavka 8. člena v roku 1 leta.

### 29. člen

Ta pravilnik stopi v veljavo osmi dan po njegovem objavi.

## Delo organov upravljanja in kolektivnih izvršilnih organov

(Nadaljevanje s 4. strani)

ustrezno poveča akreditiv TOZD pri podružnici Ljubljanske banke v Grosupljem.

DS je nadalje sklenil, da se vrednost delovnega mesta direktorja TOZD, izražena v točkah, določi v višini, ki jo maksimalno dopušča pravilnik o delitvi osebnih dohodkov podjetja.

Za delegata v svet Osnovne šole v Stični se imenuje Anton Zaletelj.

DS je nadalje soglašal z odprodajo jambora za

trafo-postajo s pripadajočo opremo Krajevni skupnosti Sentvid pri Stični. Komisija za odpis osnovnih sredstev določi prodajno ceno.

Delavski svet je razpravljal še o nekaterih prošnjah raznih organizacij za finančno pomoč. Ker so sredstva sklada skupne porabe že razporejena, tem prošnjam ni bilo mogoče ugoditi.

Po sprejetem finančnem načrtu sklada skupne porabe za tekoče leto pa TOZD namenja kot dotacijo društvom in organizacijam znesek din 25.000. DS je sklenil, da se iz tega zneska po-

deli gasilskemu društvu v Stični 5.000 din, gasilskemu društvu v Sentvidu 3.000 din in gasilskemu društvu v Zagradcu 2.000 din. Ostanek 15.000 din pa se dodeli gimnaziji Jošipa Jurčiča v Stični.

DS je sklenil, da delavec, ki zapusti TOZD pred iztekom roka, ki je določen za trajanje delovne obleke, plača delovno obleko oziroma čevlje v celoti po odbitku iztrošenosti.

G. K.

# Samoupravna delavska kontrola v temeljni organizaciji združenega dela Ogrevanje, vodovod, klima

Svetujem, da vsak član združenega podjetja IMP prebere člen 132 Ustave Socialistične republike Slovenije. Vsebina tega člena pove načelno in vse o delavski kontroli. Istočasno omenjam tudi člen 93 in 94 Statuta IMP. V teh določbah so zapisane pravice in dolžnosti vsakega delavca IMP v povezavi z delom delavske kontrole. Nadalje omenjam 31. in 32. člen Statuta TOZD OVK. Namenoma ne navajam členov Statutov ostalih TOZD, ker govorim predvsem o delavski kontroli TOZD OVK. V vsebini teh členov ugotovimo organizacijo, naloge in način delovanja delavske kontrole. Nadrobna razčlemba pa je do potankosti napisana v pravilniku o organizaciji in delu samoupravne delavske kontrole. Ta pravilnik smo sprejeli enotno na zborih delovnih ljudi dne 30. 4. 1974 in je sestavni del statuta vsake temeljne organizacije.

Iz te usmeritve preidimo na konkretno delo odbora delavske kontrole.

Kot vsaka temeljna organizacija združenega dela v IMP, tako imamo tudi mi v naši temeljni organizaciji svoj 5-članski odbor. Odbore smo izvolili 28. novembra 1973. Torej pol leta je že mino.

Naš odbor se je zavedal svoje dolžnosti in si je poiskal tudi pravice že takrat, ko so bile marsikateri zadeve v zvezi z delom in nalogami še dokaj nejasne. Ustava še ni bila sprejeta, naši statuti TOZD tudi še nepopolni. Pravilnika o organizaciji in delu samoupravne delavske kontrole prav tako ni bilo. Že povedano, odbor ni čakal, temveč je pričel z delom. V prvi fazi si je zastavil plan dela. Okvirno j bilo rečeno: „Kontrola poslovanja za leto 1973, in sicer kontrola od direktorja temeljne organizacije preko vseh služb tja do delavcev na delovnih mestih ob neposrednem delu.“

Da bi se pravilno razumeli: tu ne gre za policijsko kontrolo, ki naj se izvede nad delavci, ker delavci smo vsi, temveč je to kontrola nas vseh delavcev nad celotnim poslovanjem. To pomeni, da pri tem delu ima vsak posameznik dolžnost in pravico sodelovati.

Morda bo koga presenečalo, da si je odbor zastavil tako obširen plan dela, ko po drugi strani vemo, da TOZD OVK ni slabo poslovala v letu 1973. Rezultati iz zaključnega računa za leto 1973 kažejo na lepe uspehe.

Torej čemu potem kontrola delavcev? In ali je sploh potrebna?

Da, kontrola delavcev je potrebna danes, kot je bila včeraj in bo potrebna tudi jutri. Zakaj? Primerjajmo. Ali si danes lahko zamislimo nek dokončan izdelek, na-

menjen trgu in uporabi, ki ne bi predhodno šel skozi tehnološko kontrolo v proizvodnji? Ne moremo!

Prav tako ne gre brez kontrole delavcev v samoupravni družbi. Delavci moramo vedeti, kako upravljamo, kako poslujemo, kako izvajamo sklenjene sporazume, kako delimo svoj dohodek, kako izkoriščamo družbena sredstva in kam jih namenjamo. Vse to in še kaj več bomo morali delavci vedeti prav zato, da bodo medsebojni odnosi med nami humani, čisti, pošteni in pravični.

Morda bo kdo rekel: „Saj imamo za urejanje teh področij zakone, predpise, pravilnike, službe in družbeni nadzor.“

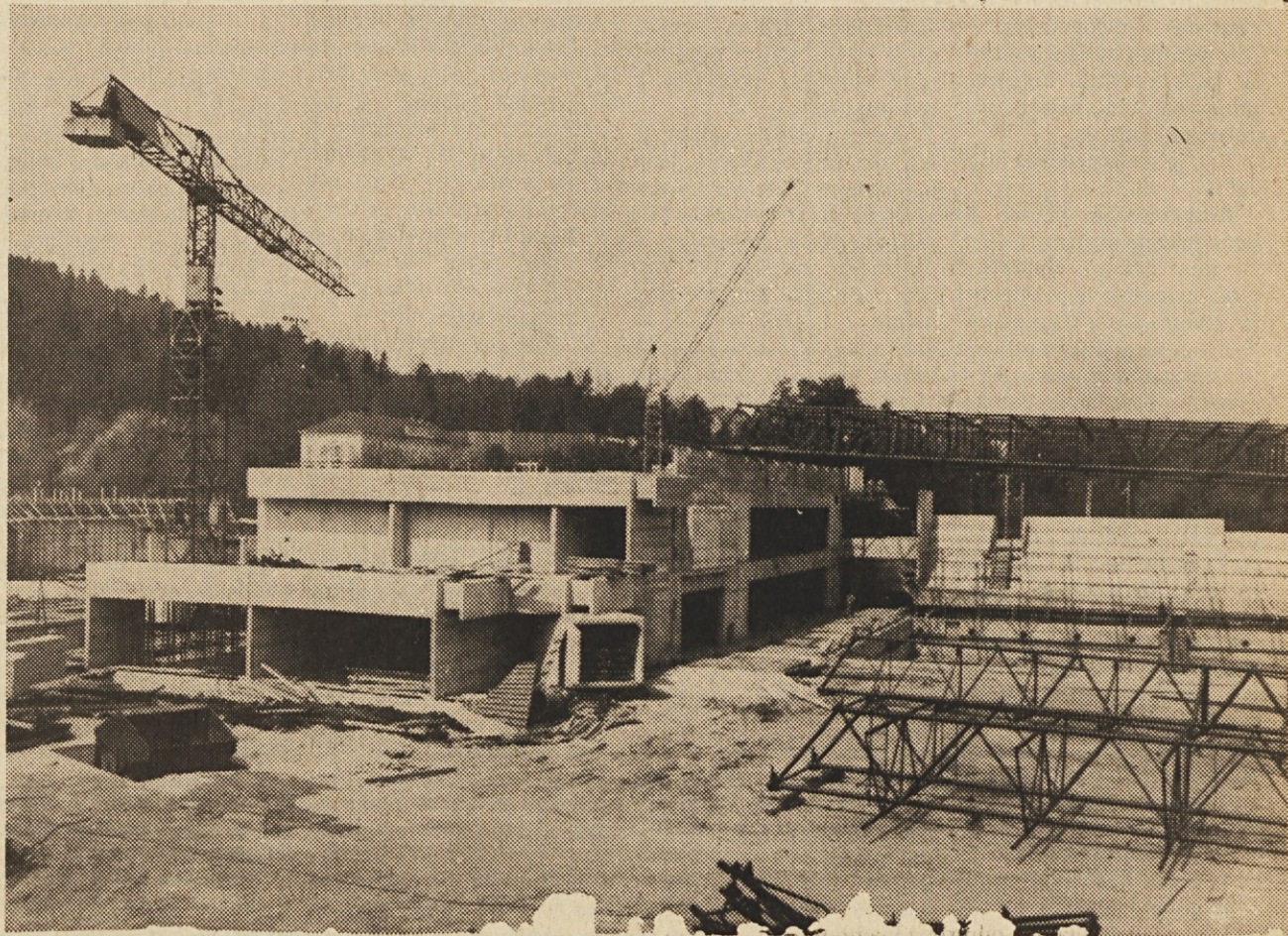
Res je! Vse to imamo. Toda človek v družbi prepogostokrat dela napake, enkrat nenamenoma, drugič

pa tudi zavestno. Stopnja zavesti, dobro vemo, še ni na tistem nivoju, kot bi pričakovali v današnjici. In končno, če bi imela delavska kontrola takšna pooblastila, kot so sedaj zapisana v ustavi, prav gotovo ne bi bili danes priča takim razlikam med seboj. Zaradi omenjene problematike je torej naš odbor želel preverjati stanje v lastni temeljni organizaciji. Smatral je, da je bolj okuženo telo, če je okuženo, preje pozdraviti, kot pa čakati na to, da se epidemija prenese še na druge.

Odbor je pregledal zaključni račun za leto 1973 v sodelovanju s službo, ki zaključni račun pripravi. Ustavil se je samo pri nekaterih stroških poslovanja. Ni se zadovoljil s številkami stroškov, ampak je naročil pristojnim službam, naj po-

imensko prikažejo sodelavce, ki te stroške povzročajo (dnevnice, kilometrina, reprezentanca, honorarji, pogodbe o delu znotraj podjetja in pogodbe o delu z zunanjimi kooperanti). Naročil je izdelavo pregleda osebnih dohodkov, kar je bila istočasno tudi zahteva ZK TOZD OVK, in sicer pregled s takim prikazom, da bo razvidno, iz katerega naslova je vsak posameznik prejel za leto 1973 svoj skupni osebni dohodek (osnovne točke, gibljivi del, norma, nadure, terenski dodatek, nočnine, bolniški stalež, otroški dodatek itd.).

**Za novo pokrito zimsko kopalnico v Tivoliju smo projektirali in izvajamo vsa strojna in elektroinstalacijska dela**



# Samoupravna delavska kontrola v TOZD OVK

(Nadaljevanje s 13. strani)

Zahteval je pregled vseh dolžnikov v temeljni organizaciji. Tu je šlo za dolžnike znotraj podjetja in zunaj njega.

Po pregledu in analizi omenjenih podatkov, je zavzel določeno stališče in o tem poročal v aprilu 1974 delavskemu svetu. Ugotovljeno je bilo, da je pri nas mnogo stvari v redu, so pa nekatere, ki to niso. Sprejeti so bili sklepi, ki zadolžujejo posameznike in službe, da

odpravijo napake. Tako med drugim: uredi naj se notranja delitev osebnih dohodkov, korigirajo naj se norme tam, kjer niso realne, popravijo naj se vsi nejasni in dvoumni členi v naših samoupravnih aktih, služba za izterjavo dolžnikov mora biti ažurna itd. Ne bi omejil vseh drugih sklepov do potankosti, ker je to zadeva naše temeljne organizacije in spada v reševanje naše interne problematike. Pripominjam, da odbor zbira za naslednjo sejo delavskega sveta novo problematiko —

pregledal bo delo samoupravnih organov (odborov in komisij), ugotavlja in raziskuje, ali so racionalno uporabljena osnovna sredstva v naši organizaciji. Pripravlja analizo delovne discipline. Torej, če se tudi postavimo na stališče, da je pri nas vse v redu, se le izkaže, da pač temu ni tako in da je delo delavske kontrole potrebno in koristno za odpravo konkretnih napak.

Delo odbora delavske kontrole je javno. Člani odbora pričakujejo sodelovanje

vsakega posameznika. Sodelovanje mora biti odkrito in ne sme imeti tendence lažnega prikazovanja ali namigovanja, kar bi lahko privedlo do poslabšanja medsebojnih odnosov. Proti takim posameznikom bomo morali najostreje nastopiti. Anonimne prijave se ne upoštevajo. Te so dokaz najnižje stopnje osebne nezrelosti. Odbor bo deloval samo na osnovi resničnih in dokazanih dejstev. Deloval bo v smislu naših skupnih interesov. S svojim delom bo ustvarjal zaupanje med sode-

lavci. Delo odbora samo upravne delavske kontrole v TOZD OVK se bo uresničevalo sistematično, načrtno in kar je bistveno — kontinuirano. Odbor pričakuje odgovornost do dela vsakega posameznika. Vztrajal bo na stališču, da morajo samoupravni akti zaživeti. Odbor bo zaenkrat kontroliral to, kar je že storjeno.

Delavske kontrole bomo ločevali od našega celovitega samoupravnega sistema.

SLAVKO ŽAGAR

## Samoupravna delavska kontrola z vidika kontrole knjigovodskih listin

### 1. UVOD

107. člen Ustave SFRJ in 132. člen Ustave SRS predvidevata, da organ samoupravne delavske kontrole med drugim tudi nadzira, ali se odgovorno ter družbeno in ekonomsko smotrno uporabljajo družbena sredstva in razpolaga z njimi. Če pogledamo to opredelitev z vidika kontrole knjigovodskih listin, vidimo, da tudi kontrola knjigovodskih temeljnic predstavlja del samoupravne delavske kontrole.

Kaj je knjigovodska listina?

Knjigovodska listina ali temeljnica je pisarna listina, ki ima pravno dokazilno moč, dokazuje utemeljenost in resničnost nekega gospodarskega dogodka in procesa ter informira o njem. Ali z drugimi besedami: knjigovodska listina je tista listina, na kateri je na določen način ugotovljena izvedba poslovnega dogodka, ki spremeni prihodek ali odhodek podjetja. Iz definicije knjigovodske listine torej vidimo, da knjigovodske temeljnice dokazujejo uporabo družbenih sredstev in razpolaganje z njimi; so lahko osnova za ugotavljanje utemeljenosti in smotrnosti razpolaganja z družbenimi sredstvi.

### 2. KONTROLA KNJIGOVODSKIH LISTIN

Kontrola je pretežno preventiven, vzporeden nadzor

poslovnih procesov in stanj, zasnovan na strokovnem ugotavljanju dejstev, ki ga izvajajo v nadzirano poslovanje organizacijsko vključeni in po načelu stalnosti delujoči organi (personalni ali mehanski). Računovodski nadzor se v glavnem izvaja kot kontrola inputa (vložka) v računovodski informacijski sistem, vendar pa je lahko njegov predmet tudi obdelava podatkov v tem sistemu.

Računovodski nadzor je nadzor knjigovodskih listin in kasnejše obdelave knjigovodskih podatkov. Da bi bila računovodska poročila zanesljivejša, morajo biti najprej zanesljive knjigovodske listine, iz katerih so vidni izvirni podatki. Ker te večinoma nastajajo izven same računovodske službe, je treba zagotoviti njihovo kroženje v okviru organizacije združenega dela tako, da že samo po sebi zagotavlja kontrolo njihovega izpolnjevanja.

Računovodstvo mora biti organizirano tako, da pri svojem normalnem poteku preprečuje zlorabe in poneverbe, že nastale pa takoj odkrije.

V računovodstvu mora biti vgrajen tudi nadzor nad poslovanjem z vidika upoštevanja gospodarsko-financijskih predpisov. Če do njihovih kršitev prihaja izven računovodstva, zanje ne odgovarja služba, pač pa odgovarja,

če informacija o kršitvah ni dana na ustrezna mesta v okviru organizacije združenega dela in izven nje.

Če pogledamo tujo literaturo, vidimo, da tudi ameriški pisci navajajo zelo konkretne naloge notranje računovodske kontrole. Notranja kontrola vsebuje plan organizacije in vse koordinacijske metode in ukrepe, ki jih uporablja podjetje, da bi zavarovali njegovo aktivo, kontrolirali točnost in zanesljivost računovodskih podatkov, pospešili poslovno učinkovitost in predanost predpisani poslovni politiki. Predlagajo štiri prvine, ki naj bi bile pogoj za dober interni kontrolni sistem:

1. organizacija,
2. sistem pooblastil (upravičenosti), knjigovodskih listin in poslovnih knjig,
3. zdrava praksa,
4. ustrezno (kvalificirano) osebje.

### 3. IZVEDBA KONTROLE KNJIGOVODSKIH LISTIN

Obstajati mora tak sistem interne kontrole, v katerem delavec naslednje faze nadzira svojega tovariša iz predhodne faze in s tem preprečuje osebno okoriščenje in prisvajanje sredstev. Za organiziranje takšne interne kontrole obstajajo naslednja načela:

1. tisti, ki kontrolira, ne sme biti odvisen od onih, ki jih kontrolira,

2. operativna dejavnost mora biti ločena od računovodstva,

3. nihče ne sme izvajati vseh faz posameznih transakcij.

Kontrola knjigovodskih listin je del računovodske kontrole in zajema:

1. formalno kontrolo,
2. vsebinsko kontrolo,
3. računsko kontrolo temeljnico.

V knjigovodstvu mora biti določena oseba, ki kontrolira knjigovodske listine. Navadno je to vodja knjigovodstva ali pa po njem pooblaščen likvidator, ki mora preračunati in pregledati, če je knjigovodska temeljnica avtentična, pravilna, točna, čitljiva in zakonita (jo likvidira). Po pregledu mora podpisati listino in s tem potrditi, da je sposobna za knjiženje. Da bi lahko neko knjigovodsko listino uporabili kot temeljnico za knjiženje, mora biti pravočasno sestavljena in dostavljena v knjigovodstvo ter mora vsebovati:

1. ime podjetja ali oddelka v podjetju, ki jo je izdal,
2. ime knjigovodske listine, ki kaže na predmet poslovnega dogodka in njeno številko,
3. datum izdaje,
4. imena oseb, ki sodelujejo pri poslovnem dogodku, na katerega se nanaša listina,
5. vsebino poslovnega dogodka in temelj za njegovo izvršitev.

6. količine, cene in zneske,

7. podpise oseb, ki so pooblaščen za podpisovanje. Naš Zakon o knjigovodstvu organizacij združenega dela določa glede likvidiranja knjigovodskih listin naslednje:

6. člen: ... Listine, ki so podlaga za vknjižbe v poslovne knjige, morajo biti materialno in formalno v redu, kontrolirajo se tako kot to določa splošni akti TOZD.

8. člen: Delavci, ki so odgovorni za redno in ažurno knjigovodstvo, za pravilno likvidacijo listin, za investituro in za ravnanje s sredstvi, so določeni v samoupravnem sporazumu oziroma splošnem aktu.

### 4. ZAKLJUČEK

V računovodstvu vključena interna kontrola učinkovita pri odkrivanju preprečevanju zlorab in poneverb predvsem, če je dobro organizirana kontrola knjigovodskih listin, ki predstavljajo input (vložek) v računovodski informacijski sistem. Taka organizacija preprečuje v veliki meri tudi izključuje potrebo po delu organa samoupravne delavske kontrole v podrobnostih finančno-materialnega poslovanja s tem pa omogoča, da leta lahko posveti reševanju bolj kompleksnih nalog delavskega nadzora.

PAVEL KRAJNAR





Na zborih delavcev, ki so bili zadnji dan pred prvomajskimi prazniki, smo sprejemali in potrjevali samoupravne akte TOZD in podjetja. Poročevalci v posameznih točkah obširnega dnevnega reda so nas seznanili z uspehom poslovanja za tekoče leto ter razdelitvijo premoženja po posameznih TOZD. Po razpravi in sprejemu predloženih samoupravnih aktov, poročil in planov smo zbere sklenili s poudarkom na pomenu delavskega praznika, 1. maja. Na slikah – levo: z zbora delovnih ljudi, desno: delovno predsedstvo na zboru delovnih ljudi.

PRED SEZONO NAŠIH POČITNIŠKIH DOMOV

## OBVESTILO KORISTNIKOM USLUG

Rok za oddajo prijav za letovanje v počitniških domovih našega podjetja je potekel. Prijave pa še vedno prihajajo. Zanimanje za letovanje je veliko. Prijavilo se je nad 600 interesentov. Iz prijav je razvidno, da želi letos večina letovati v Fiesi. Nadalje prijave povedo, da je največ prijavitelcev za zadnjo izmeno predsezone, to je za čas od 20. do 30. junija, v sezoni pa je največji pritisk na termin od 20. do 30. julija.

Prav zaradi neenakomernosti potreb bo razporeditev zelo otežkočena. Skušali bomo ugoditi željam posameznikov tako glede kraja kot tudi glede časa letovanja. Že vnaprej pa se opravičujemo tistim, ki jih bomo morali prerazporediti. Vsi pač ne morejo biti istočasno na istem kraju.

Ker smo v dopoldanskem času zavzeti vsi na svojih delovnih mestih, je vse delo okoli letovanja preneseno na popoldanski čas, in sicer vsak ponedeljek in četrtek, od 15. do 17. ure. Tako ni potrebno zapuščati dopoldanskega rednega dela za urejanje teh zadev. Ponovno prosimo vse zainteresirane,

naj te termine brezizjemno upoštevajo. Tudi tovariši, ki delajo na tem področju, morajo opraviti svoje redno delo v dopoldanskem času. Isto velja za razna telefonska obvestila in informacije.

Da ne bi prišlo do nesporezov, opozarjamo, da bomo morebitne odpovedi ali spremembe želja sprejemali samo pisмено oziroma osebno v navedenih uradnih urah. Obvestil po telefonu ali preko drugih obveščevalcev ne bomo upoštevali.

Prav tako moramo opozoriti in prositi vse korist-

nike počitniških domov, naj upoštevajo naslednje: preden dobijo napotnico, naj dobro premislijo, koliko penzionov in koliko obrokov bodo koristili. Naknadnih odjav v počitniškem domu za posamezne penzije ali obroke, razen v zares nujnih primerih, ne bomo upoštevali. Ne samo, da se s tem podvoji delo zaradi dobropisov, ampak ostanejo tudi razpoložljive kapacitete neizkoriščene, kar v vsakem primeru podraži oskrbni dan.

FRANC LOPATIČ

